

kbnn:

Attraktive Nord-Norge

Innhold

-
1. Andre flyttemotiver i nord enn i sør	3
2. Should I Stay or Should I Go?	23
3. Hva skal til for at folk skal ønske å bosette seg i Nord-Norge?	42
-

kbnn:

Foto: Marthe Nyvoll

Andre flyttemotiver i nord enn i sør

I Nord-Norge opplever færre at stedet de bor på oppfyller behovene de har for å leve et godt liv. Folk i nord peker også mye oftere på høye reisekostnader og klima som årsak til å flytte.

De siste 23 årene har flere flyttet fra Nord-Norge til Sør-Norge enn omvent. Den negative flyttebalansen har gjort at landsdelen årlig har tapt mellom en halv og én prosent av folketallet.

En omfattende undersøkelse om flyttemotiver, respondentenes tanker om bostedet sitt, fremtidsutsikter og flytteplaner og hvorfor de ønsker å flytte, viser tydelige likheter og forskjeller i flyttemotivene mellom innbyggerne i Nord-Norge og Sør-Norge. Undersøkelsen er utført av Telemarksforskning på vegne av Kunnskapsbanken for Nord-Norge.

I denne delen belyser vi hvorfor folk fra Nord-Norge flytter, hvilke behov bostedet ikke klarer å fylle og forskjellene i flyttemotivasjon mellom innbyggerne i Nord-Norge og Sør-Norge.

Om undersøkelsen

- Undersøkelsen er utført høsten 2023 og fokuserer på flyttemotiver, respondentenes tanker om bostedet sitt, fremtidsutsikter og flytteplaner og hvorfor de ønsker å flytte.
- Undersøkelsen inneholder både åpne og lukkede spørsmål og er rettet mot personer i alderen 15-65 år.
- Spørreundersøkelsen er i hovedsak rettet mot befolkningen i Nord-Norge og har 2.400 respondenter.
- I tillegg er det gjort et utvalg blant befolkningen i Sør-Norge (1.000 respondenter) for å kunne synliggjøre geografiske forskjell i svarene.
- Utvalget til undersøkelsen i Nord-Norge er trukket stratifisert etter fylke. Det vil si at det er trukket like mange personer fra Finnmark, Troms og Nordland.
- Det endelige utvalget er vektet etter kjønn, alder og fylke, slik at det er representativt for befolkningen i Nord-Norge.
- Utvalget i Sør-Norge er trukket stratifisert etter sentralitet (se infoboks om sentralitet side 7), slik at det er trukket like mange personer fra hver sentralitetsklasse.
- Det endelige utvalget fra Sør-Norge er vektet etter sentralitet, kjønn og alder.
- Telemarksforskning er ansvarlig for planlegging og analyse av undersøkelsen, mens datainnsamlingen er gjennomført av Norstat.

Sammendrag

Det er tydelige forskjeller i flyttemotivasjon mellom nord og sør. Folk i Nord-Norge er mindre tilfredse med mange forhold ved bostedet, og det er også litt flere som vurderer å flytte. De fleste av disse forskjellene kan tilskrives variasjoner i sentralitet. I Nord-Norge bor en større andel av innbyggere i mindre kommuner med lav sentralitet. Samtidig finnes det også forskjeller som ikke kan forklares av sentralitet.

Her er ni hovedfunn:

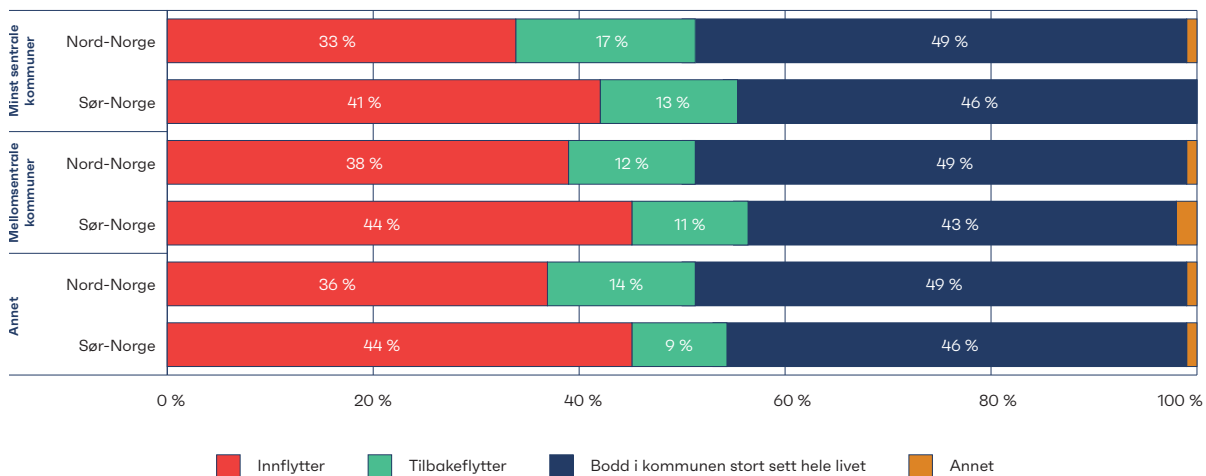
1. Nord-Norge er det en større andel som har bodd i kommunen hele livet, og flere er tilbakeflyttere til kommunen de bor i, sammenlignet med i Sør-Norge. Andelen innflyttere er lavere i nord enn i sør.
2. De som har flyttet til et nytt bosted i Nord-Norge, oppgir nærhet til familie og venner, samt jobb- og karrieremuligheter, som de viktigste grunnene til at de valgte å flytte.
3. Uavhengig av om man bor i nord eller sør, er det viktigste for å ha et godt liv at man har en jobb man trives med, og å leve livet som man vil, uten at andre blander seg.
4. I Nord-Norge verdsettes nærhet til natur og turområder noe høyere enn i sør. Det samme gjelder reisekostnader, samt nærhet til sykehus, fødetilbud, barnehage og skole.
5. De som bor i nord opplever i større grad at bostedet ikke fyller de behovene de har for et godt liv. Dette kan i stor grad forklares med at det er flere som bor i mindre sentrale kommuner i nord.
6. Både i nord og sør opplever folk i de minst sentrale kommunene at behovene deres ikke fylles, verken når det gjelder jobbmuligheter, nærhet til utdannings-tilbud, sykehus og fødetilbud.
7. Folk som bor i Nord-Norge er mindre fornøyde med reisekostnadene, sammenlignet med folk som bor i sør på samme sentralitetsnivå.
8. 33 prosent av de som bor i nord vurderer å flytte fra sitt nåværende bosted, mens 30 prosent av de som bor i sør tenker på det samme.
9. Av de som vurderer å flytte fra Nord-Norge til Sør-Norge, oppgir nesten en av fem at klimaet er årsaken, selv om jobb- og karrieremuligheter og nærhet til venner og familie er viktigere.

Mer tilbakeflytting og færre innflyttere

Ofte skiller vi mellom innflyttere og de som har bodd på samme sted (stort sett) hele livet. I tillegg har vi tilbakeflytterne: De som har flyttet tilbake til stedet de kommer fra. Nesten halvparten oppgir at de har **bodd i kommunen hele livet**.

Samtidig utgjør **innflyttere** en betydelig andel av befolkningen i Nord-Norge, selv om andelen er lavere enn i Sør-Norge. Andelen **tilbakeflyttere** er noe høyere i nord enn i sør. Kun 9 prosent i Sør-Norge anser seg som tilbakeflyttere, mot 14 prosent i Nord-Norge. En høyere andel tilbakeflyttere i nord kan skyldes at det har vært relativt mange unge som flyttet ut tidligere.

ANDEL SOM ANSER SEG SOM INNFLYTTERE, TILBAKEFLYTTERE ELLER SOM HAR BODD I KOMMUNENE STORT SETT HELE LIVET, ETTER REGION OG SENTRALITET. DE MEST SENTRALE KOMMUNENE I SØR ER HOLDT UTENFOR FIGUREN.

Det har over mange år skjedd en [gradvis sentralisering](#) i Norge, hvor en større del av befolkningen nå bor i sentrale kommuner. Ingen av de mest sentrale kommunene i landet ligger i Nord-Norge. Ti kommuner i Nord-Norge kategoriseres som mellomsentrale, mens de øvrige er blant de minst sentrale.

Forskjellene i andelen innflyttere mellom nord og sør ser ikke ut til å skyldes at det er flere småkommuner i Nord-Norge.

I figuren over sammenlignes kommuner i sør og nord som er like sentrale.

Andelen tilbakeflyttere er større i de minst sentrale kommunene i nord enn i de minst sentrale kommunene i sør.

Andelen **innflyttere** i de minst sentrale kommunene i nord er betydelig lavere enn i de minst sentrale kommunene i sør. Slik er det også i de mellomsentrale kommunene, som Tromsø, Alta og Hammerfest. Forskjellene mellom sør og nord kan altså ikke forklares med ulikheter i sentralitetsnivå.

Sentralitet

Sentralitet betyr tetthet av folk, arbeidsplasser og ulike servicetilbud. I sentrale kommuner kan innbyggerne nå mange flere arbeidsplasser og servicetilbud innenfor en kort reiseavstand. I mindre sentrale kommuner, som distriktskommuner, vil innbyggerne ha tilgang til langt færre arbeidsplasser og tilbud.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har utarbeidet [en sentralitetsindeks](#), sist oppdatert for 2024. Indeksen måler sentraliteten i alle kommuner basert på antall arbeidsplasser og servicetilbud innen en praktisk reisetid, med større vekt på kortere reisetider. Det er seks sentralitetsklasser: Klasse 1 for de mest sentrale kommunene og klasse 6 for de minst sentrale.

Oslo, i sentralitetsklasse 1, er den mest sentrale kommunen, med flest arbeidsplasser i nærheten.

De ti mest sentrale kommunene ligger alle i nærheten av Oslo. Stavanger, Bergen og Trondheim tilhører sentralitetsklasse 2. En liten kommune kan være sentral hvis den ligger nær en større by.

I Nord-Norge er Tromsø og Bodø de mest sentrale (klasse 3), etterfulgt av Alta, Hammerfest, Harstad, Narvik, Vefsn, Rana, Fauske og Sortland (klasse 4). De resterende 70 kommunene er i klasse 5 og 6.

Artikkelen grupperer klassene: Klasse 1 og 2 som mest sentrale, 3 og 4 som mellomsentrale, og 5 og 6 som minst sentrale kommuner.

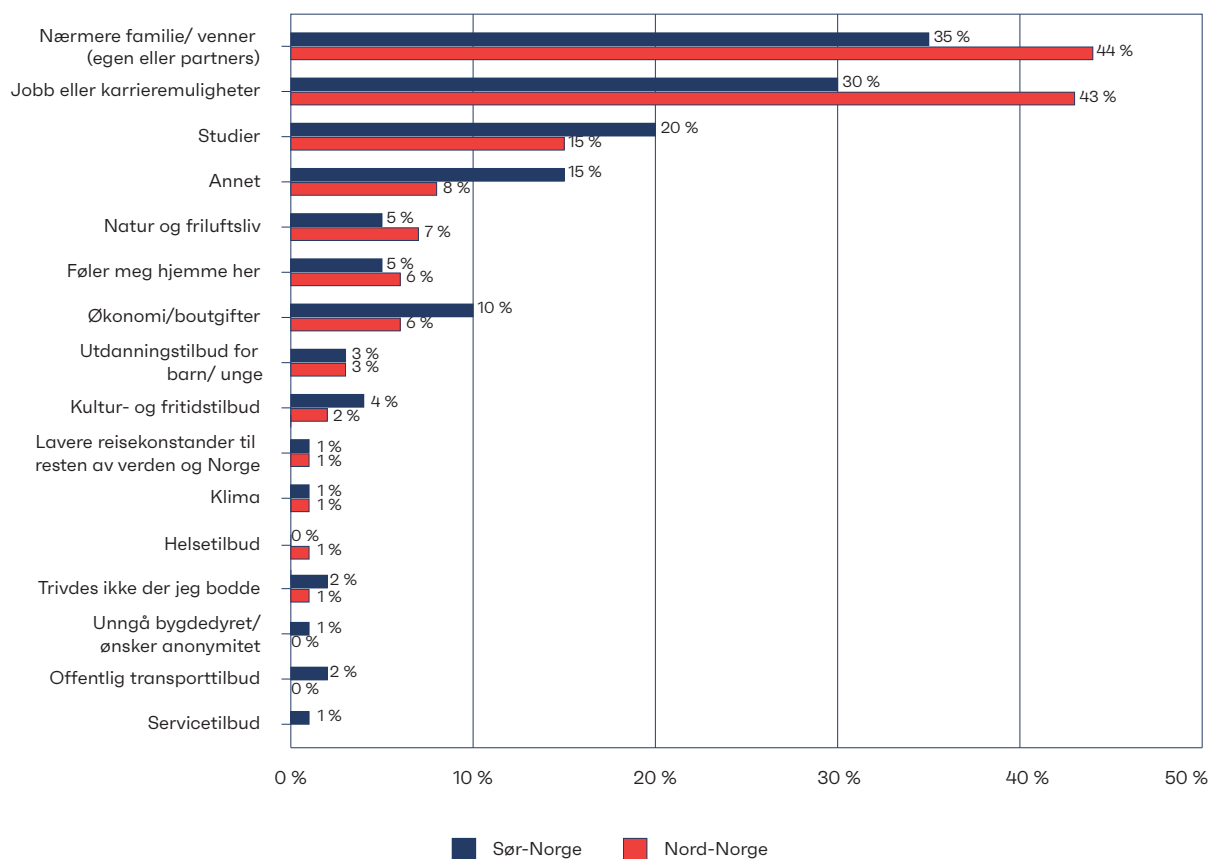
Tiltrekkes av jobb- og karriere- muligheter

Hva motiverer folk til å flytte? Jobb- og karrieremuligheter, samt ønsket om å komme nærmere familie og venner, er de mest fremtredende grunnene til å flytte til nåværende bosted. I Nord-Norge er disse forklaringene de mest dominerende. I Sør-Norge er de samme forklaringene viktige, men der er motivasjonen til å flytte noe mer variert.

Jobb, sosialt nettverk og utdanning er fortsatt viktige årsaker for å flytte.

Utdanning er den tredje mest vanlige grunnen til å flytte. Dette er spesielt gjeldende i Troms, der 22 prosent oppgir utdanning som hovedårsak til at de flyttet til sitt nåværende bosted.

ANDEL PERSONER SOM OPPGIR ULIKE GRUNNER TIL AT DE FLYTTET TIL NÅVÆRENDE BOSTED, ETTER REGION

Årsakene som oppgis for flytting henger sammen med hvor folk flyttet fra.

I Nord-Norge sier 47 prosent at de kom fra en annen kommune i landsdelen, mens 31 prosent kom fra Sør-Norge.

Natur og friluftsliv nevnes oftere som flytteårsak av de som kom fra Sør-Norge (12 prosent), sammenlignet med de som flyttet internt i Nord-Norge (4 prosent). Rangeringen av de ulike årsakene er ellers lik, uavhengig av opprinnelsessted.

Innbyggere i mellomsentrale og minst sentrale kommuner oppgir stort sett de samme grunnene for å flytte dit, men med noen forskjeller:

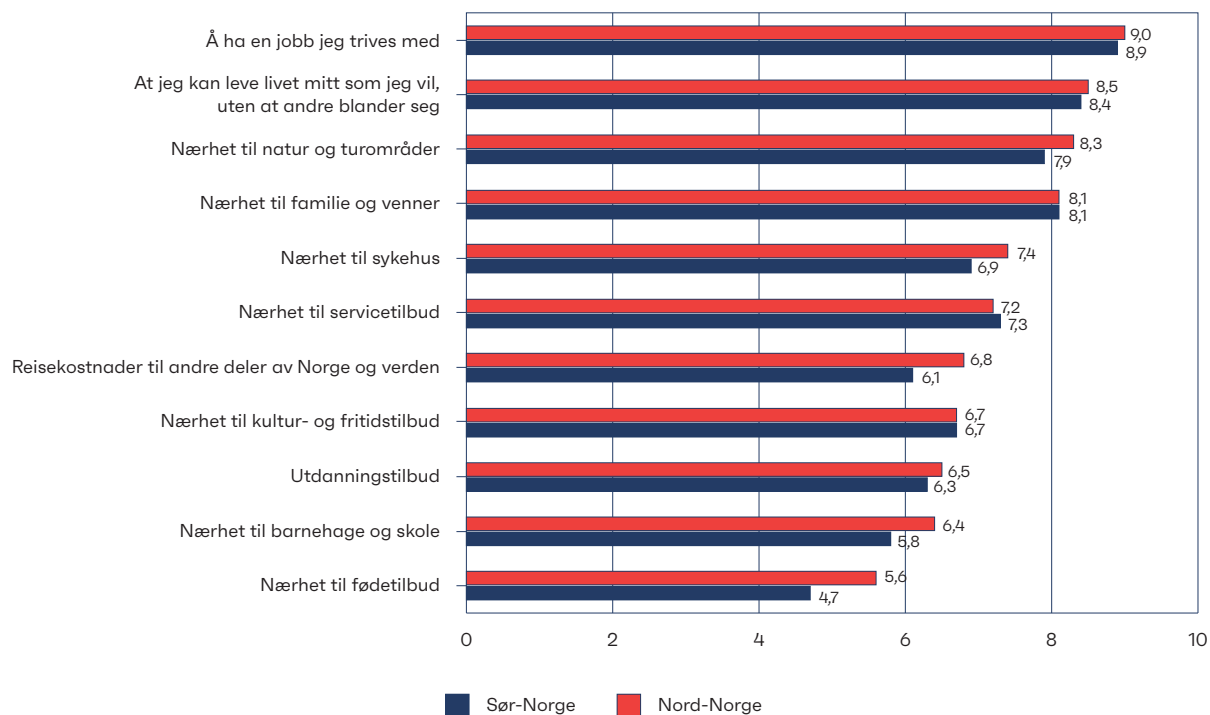
- Innbyggere i de **minst sentrale kommunene** nevner oftere økonomi og boutgifter som flyttegrunn (9 prosent mot 3 prosent i de mellomsentrale kommunene). Dette kan skyldes lavere bokostnader i disse kommunene.
- De som har flyttet til **mellomsentrale kommuner**, oppgir oftere utdanning (20 prosent mot 8 prosent i de minst sentrale kommunene) som årsak. De største studie-stedene i nord, som Tromsø og Bodø, ligger i disse mellomsentrale kommunene.

Foto: Karoline O. A. Pettersen

Jobb og frihet til å leve som man vil er viktig for et godt liv

GJENNOMSNIITTLIG SCORE PÅ HVOR VIKTIG ULIKE DIMENSJONER ER FOR Å HA ET GODT LIV, ETTER REGION. GJENNOMSNIITT PÅ SKALA FRA 0-10.

Hva er viktigst for å ha et godt liv?

I undersøkelsen har vi spurt deltakerne om hvor viktige ulike forhold er for dem for å ha et godt liv. De har svart på en skala fra null til ti, der null betyr 'ikke viktig' og ti betyr 'svært viktig'. Vi har også stilt et oppfølgingsspørsmål om hvor godt de mener at bostedet dekker disse behovene. Her indikerer null at bostedet ikke dekker behovet i det hele tatt, mens ti betyr at bostedet dekker behovet svært godt.

Siden undersøkelsen fokuserer på bosted, har vi for eksempel spurt om nærhet til ulike tilbud og relasjoner, og ikke om kvaliteten på tilbudene eller viktigheten av gode familierelasjoner for et godt liv. Det er derfor mulig at rangeringen av ulike dimensjoner kunne vært annerledes ved en annen måte å stille spørsmålene på.

Uavhengig av bosted, rangeres det høyt å ha en jobb man trives med, leve livet som man ønsker, ha nærhet til natur og turområder, samt nærhet til familie og venner. Nærhet til ulike tilbud og tjenester får generelt lavere rangering. Dette kan delvis forklares med at behovet for tjenester og tilbud varierer gjennom livet og at noen tilbud er nødvendige daglig, mens andre kun trengs i spesifikke situasjoner. Selv om nærhet til fødetilbud generelt vurderes som mindre viktig, verdsettes det høyere av de med barn i alderen 0-6 år. Det samme gjelder for nærhet til barnehage og skole, som naturlig nok er viktigere for barnefamilier.

Det er noen forskjeller mellom beboere i nord og sør.

| I Nord-Norge vektlegges nærhet til naturen høyere.

Også nærhet til fødetilbud, sykehus, barnehage og skole, samt reisekostnader, rangeres høyere i nord, selv om disse områdene kommer lenger ned på listen over prioriterte faktorer for et godt liv.

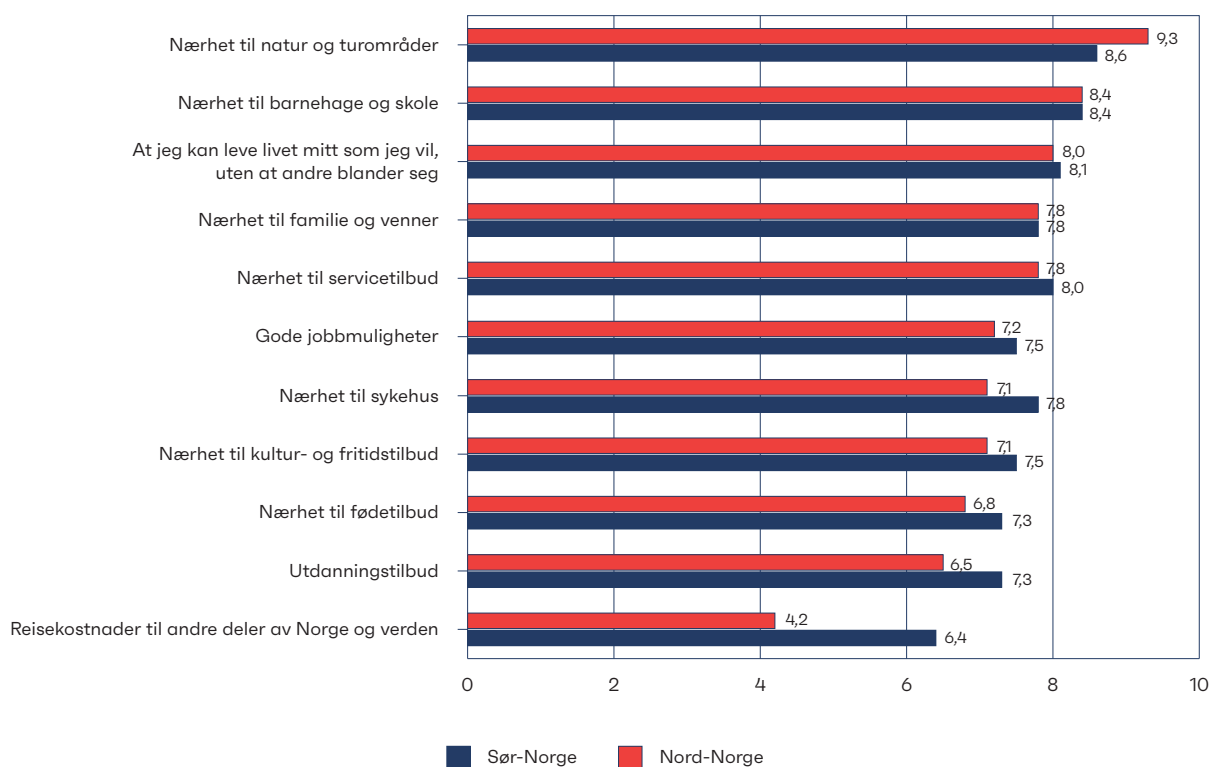
Foto: Karoline O. A. Pettersen

Folk i sør er mer fornøyde med bostedet sitt

Folk i både nord og sør er mest fornøyde med nærhet til natur og turområder. Dette er det eneste området hvor innbyggere i nord uttrykker høyere tilfredshet enn de i sør. Det er imidlertid verdt å merke seg at også innbyggerne i Sør-Norge er svært fornøyde med nærheten til natur og turområder.

GJENNOMSNIITTLIG SCORE PÅ HVOR GODT BOSTEDET FYLLER ULIKE BEHOV, ETTER REGION. GJENNOMSNIITT PÅ SKALA FRA 0-10.

Nærhet til barnehage og skole er det forholdet hvor folk er nest mest fornøyde, og her ser vi ingen forskjeller mellom nord og sør.

På alle andre områder er innbyggerne i Sør-Norge mer tilfredse med bostedet sitt enn de i Nord-Norge.

Den største forskjellen mellom nord og sør finner vi i reisekostnader til andre deler av Norge og verden. Det er også merkbart mindre tilfredshet med aspekter som utdanningstilbud, nærhet til sykehus og fødetilbud i nord sammenlignet med sør.

At folk i nord er mindre fornøyde med bostedet sitt enn de i sør, kan skyldes at mange kommuner i nord er små og har lav sentralitet. Derfor er det viktig å sammenligne kommuner i nord og sør med samme sentralitetsnivå for å forstå hva som kan forklare disse forskjellene.

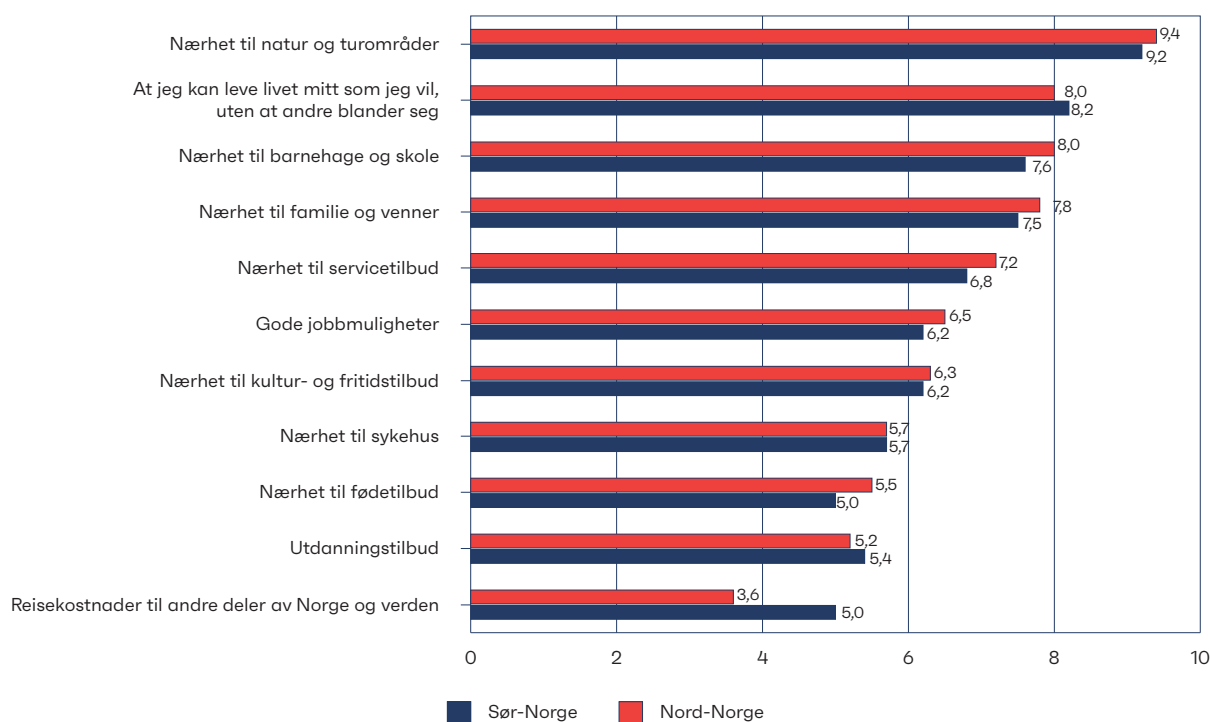
Mer fornøyde i distriktskommuner

Ved å sammenligne tilfredsheten med bostedet i de minst sentrale kommunene i nord og sør, framkommer det et annet bilde. Folk som bor i distriktskommunene i Nord-Norge er faktisk mer fornøyde med bostedet sitt på flere områder enn de som bor i distriktskommunene i Sør-Norge.

I Nord-Norge er det høyere tilfredshet med aspekter som nærhet til natur, barnehage og skole, familie og venner, servicetilbud, jobbmuligheter og fødetilbud.

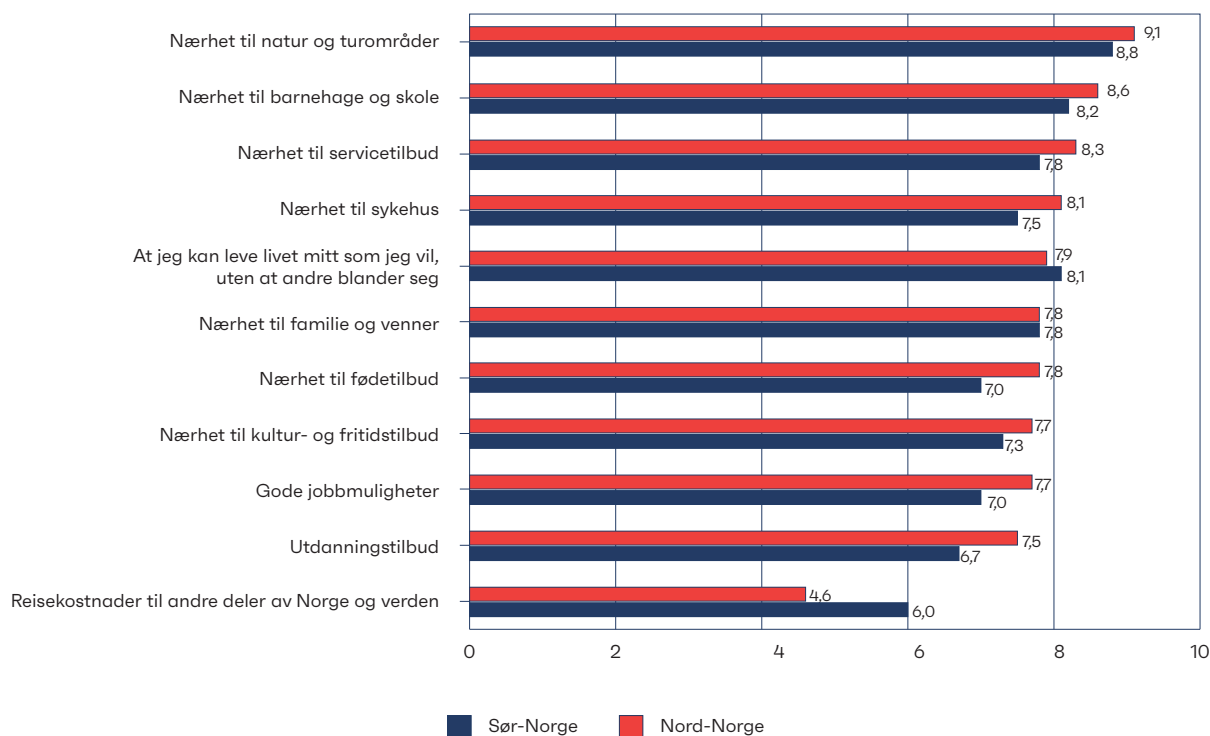
På noen områder er tilfredsheten høyere i distriktskommunene i sør. Dette gjelder spesielt for reisekostnader til andre deler av Norge og verden. Innbyggere i distriktskommuner i sør er også mer fornøyde med utdanningstilbudet og muligheten til å leve livet uten at andre blander seg inn.

GJENNOMSNIITTLIG SCORE PÅ HVOR GODT BOSTEDET FYLLER ULIKE BEHOV, ETTER REGION FOR KOMMUNENE MED LAVEST SENTRALITET. GJENNOMSNIIT PÅ SKALA FRA 0-10.

Vi kan også se på tilfredsheten med bostedet i de mellomsentrale kommunene i nord og sør. Folk som bor i **mellomsentrale kommuner** i Nord-Norge er mer tilfredse med sitt bosted enn de i Sør-Norge på flere områder, inkludert nærhet til natur, barnehage og skole, servicetilbud, sykehus, fødetilbud, kultur- og fritidstilbud, jobbmuligheter og utdanningstilbud. Det eneste området hvor folk i sør er mer fornøyde enn de i nord, er reisekostnader til andre deler av Norge og verden.

GJENNOMSNISSLIG SCORE PÅ HVOR GODT BOSTEDET FYLLER ULIKE BEHOV, ETTER REGION FOR KOMMUNENE MED MIDDELS SENTRALITET. GJENNOMSNISSLIG PÅ SKALA FRA 0-10.

Konklusjonen er at folk i Sør-Norge generelt er mer tilfredse med bostedet sitt på de fleste områder. Dette kan skyldes at en større andel av befolkningen i sør bor i større og mer sentrale kommuner. Når vi sammenligner tilfredsheten i kommuner med samme sentralitetsnivå i nord og sør, viser det seg at tilfredsheten generelt er høyere i nord, med unntak av reisekostnader, hvor det er en tydelig misnøye i nord, uavhengig av sentralitet.

Folk i distriktskommuner opplever i større grad at deres behov ikke blir møtt. Lav score for bostedet på områder som utdanningstilbud er ikke nødvendigvis problematisk, så lenge innbyggerne ikke anser utdanningstilbud som viktig for et godt liv. Misnøye med bostedet oppstår først når viktige behov ikke blir dekket. Figuren nedenfor gir en klarere forståelse av gapet mellom folks behov og i hvilken grad bostedet dekker disse. Vi har brukt en enkel formel:

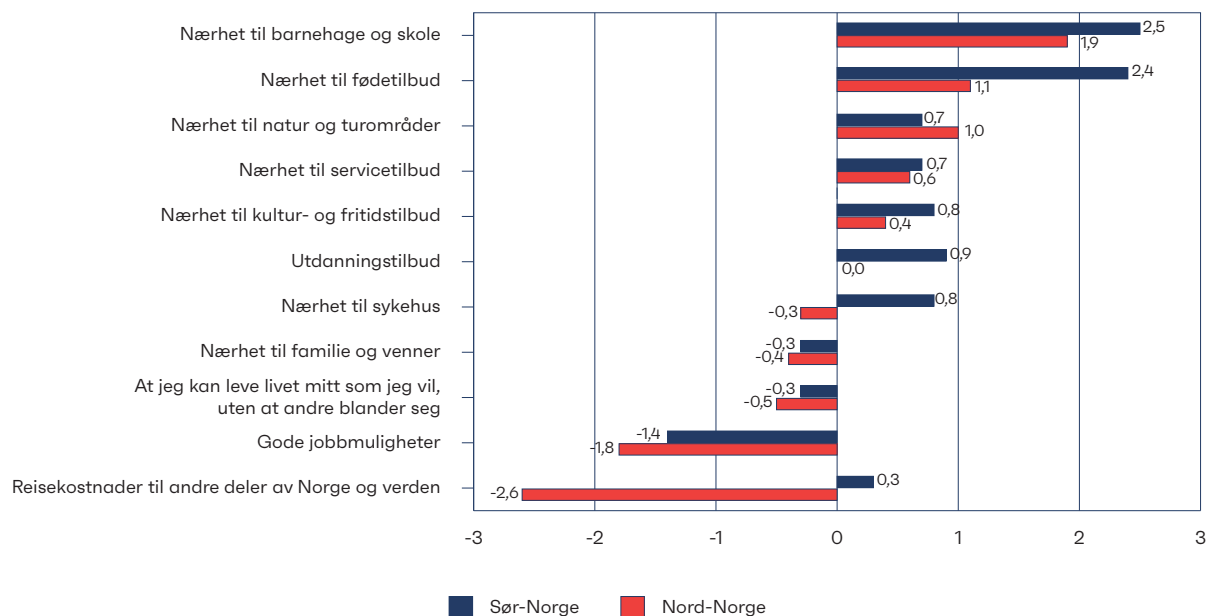
Gjennomsnittlig score på bostedets evne til å dekke behov – Gjennomsnittlig behov = Gjennomsnittlig avstand.

En negativ verdi indikerer at bostedet ikke dekker behovet. En positiv verdi betyr at bostedet fyller behovet bedre enn nødvendig.

Både i Nord-Norge og Sør-Norge mener folk at bostedet ikke møter behovene de har for jobbmuligheter, frihet til å leve som de vil, og nærhet til venner og familie. Nærhet til sykehus er også et område hvor folk i Nord-Norge opplever et større gap mellom behov og bostedets evne til å oppfylle disse.

Når det gjelder nærhet til natur og turområder, servicetilbud, samt kultur- og fritidstilbud, føler både innbyggerne i nord og sør at disse behovene er godt dekket.

GJENNOMSNIITTLIG AVSTAND MELLOM HVOR VIKTIG ULIKE DIMENSJONER ER FOR Å HA ET GODT LIV OG HVOR GODT BOSTEDET FYLLER BEHOVET, ETTER REGION. RANGERT ETTER SCORE BLANT INNBYGGERE I NORD-NORGE.

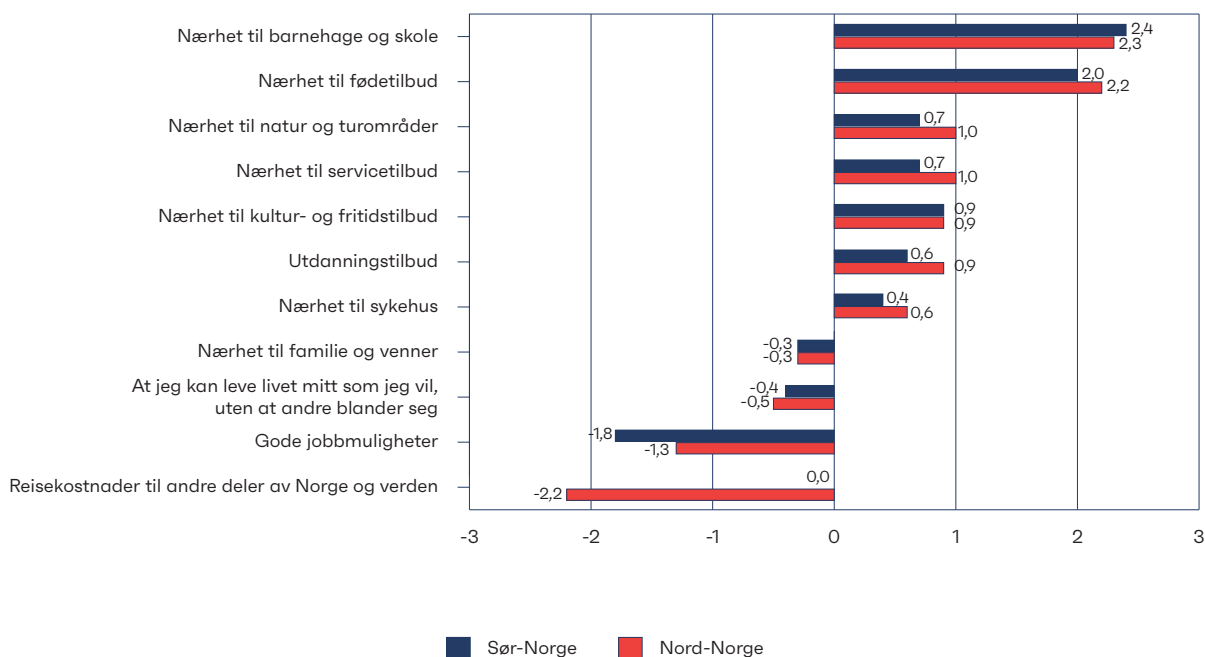

Nærhet til fødetilbud scorer også høyt, men «overskuddet» er betydelig mindre i nord enn i sør. Fødetilbudet er ikke like viktig for alle, så vi har sett nærmere på de mest relevante målgruppene for dette tilbudet. Par med barn i alderen 0-6 år og barnløse par i alderen 15-44 år som bor i Nord-Norge opplever ikke overskudd når det gjelder nærhet til fødetilbud, mens tilsvarende grupper i sør opplever at deres behov er godt dekket. Når det gjelder nærhet til barnehage og skole, svarer foreldre både i sør og nord at behovet dekkes godt.

Er forskjellene mellom nord og sør forårsaket av at flere bor i mindre sentrale områder i nord?

I så fall ville innbyggere i kommuner med lik sentralitet, som de i Tromsø og Kristiansand, ha lignende preferanser. I figuren nedenfor sammenligner vi svar fra de som bor i mellomsentrale kommuner i nord med de i tilsvarende sentrale kommuner i sør. Som figuren viser, er deres oppfatning av gapet mellom behov og bostedets tilbud svært lik. Den eneste dimensjonen hvor det er en betydelig forskjell, er i reisekostnader til resten av landet og verden, noe som antyder at forskjellen ikke er knyttet til sentralitet. Når det gjelder jobbmuligheter, er det et negativt gap både i nord og i sør, men det er større i sør. Folk i mellomsentrale kommuner i sør opplever altså færre jobbmuligheter.

GJENNOMSNIITTLIG AVSTAND MELLOM HVOR VIKTIG ULIKE DIMENSJONER ER FOR Å HA ET GODT LIV OG HVOR GODT BOSTEDET FYLLER BEHOVET I MELLOMSENTRALE KOMMUNER, ETTER REGION

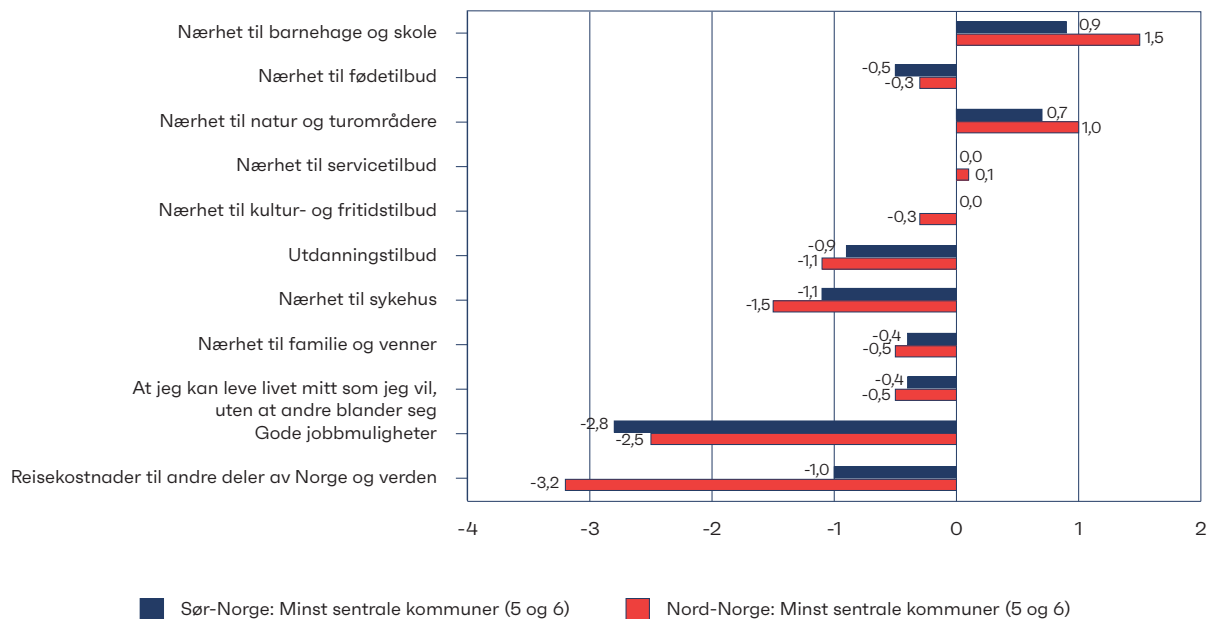
Mens innbyggerne i de mellomsentrale kommunene både i nord og sør har sine behov godt dekket, står det ikke like bra til med befolkningen i de minst sentrale kommunene.

De som bor i de minst sentrale kommunene, både i nord og sør, opplever generelt at bostedet ikke strekker til når det gjelder å oppfylle deres behov for et godt liv.

Mangelen på jobbmuligheter er større enn i mer sentrale kommuner. Det samme gjelder tilgangen til utdanningstilbud, sykehus og fødetilbud. De eneste områdene hvor de opplever et overskudd, er nærhet til barnehage og skole samt nærhet til natur og turområder.

Den mest markante forskjellen mellom de som bor i de minst sentrale kommunene i nord og de i sør er reisekostnader til resten av Norge og verden.

GJENNOMSNIITTLIG AVSTAND MELLOM HVOR VIKTIG ULIKE DIMENSJONER ER FOR Å HA ET GODT LIV OG HVOR GODT BOSTEDET FYLLER BEHOVET I DE MINST SENTRALE KOMMUNENE, ETTER REGION.

Med andre ord kan forskjellene mellom nord og sør i stor grad tilskrives sentralitet. Men når det gjelder reisekostnader til andre deler av Norge og verden, er det en betydelig større forskjell i behov og dekning av dette behovet. Det er ikke ulikhetene i behov som skaper det største gapet mellom mer og mindre sentrale kommuner, men heller bostedets evne til å oppfylle disse behovene. Dette fører til at innbyggerne i de minst sentrale kommunene opplever et underskudd i dekningen av sine behov.

Foto: Marthe Nyvoll

«Klimaflyktninger» fra nord

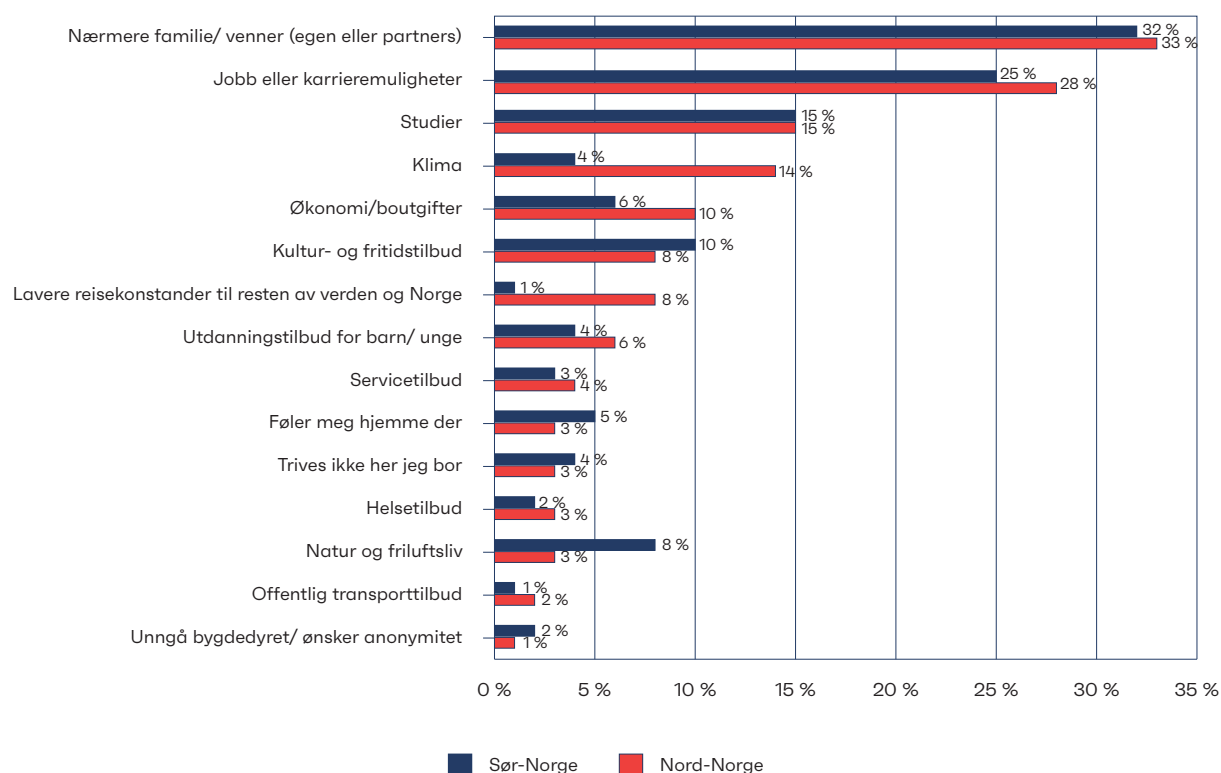
Samlet sett er det en litt høyere andel i Nord-Norge enn i Sør-Norge som enten har konkrete planer om å flytte eller vurderer det, med 33 prosent i Nord-Norge og 30 prosent i Sør-Norge.

Når vi spør folk om hvorfor de flyttet til deres nåværende bosted, svarer de med flytteplaner at nærhet til venner og familie, jobbmuligheter og studier er de viktigste årsakene til flyttingen. Dette gjelder både i sør og nord.

To forhold skiller seg imidlertid ut for de i Nord-Norge som ønsker å flytte: Klima og reiseutgifter til resten av Norge og verden.

Blant de som bor i sør nevnes natur og friluftsliv oftere som grunn til flytting (8 prosent).

DE VIKTIGSTE GRUNNENE TIL Å FLYTTE FRA BOSTEDET, ETTER REGION. KUN DE SOM VURDERER ELLER HAR KONKRETE PLANER OM Å FLYTTE. FLERE SVAR MULIG.

Det er små forskjeller i begrunnelser for flytting mellom de som bor i de **minst sentrale** og de **mellomsentrale kommunene** i Nord-Norge.

| Et unntak er økonomi.

De som bor i mellomsentrale kommuner, som Tromsø, Alta og Rana, nevner oftere økonomi og boutgifter som flyttegrunn (14 prosent) sammenlignet med de som bor i de minst sentrale kommunene i regionen (5 prosent).

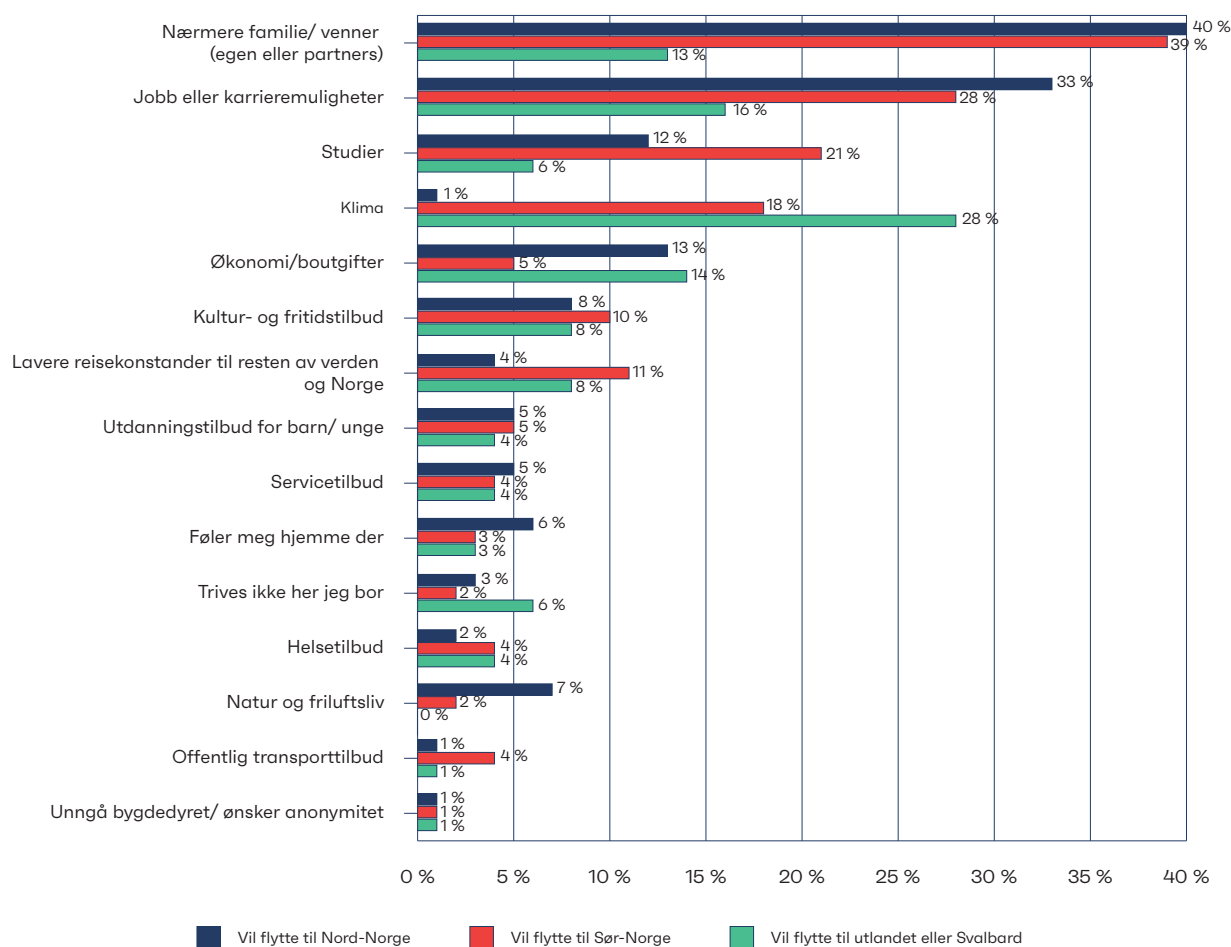
Én av fem oppgir klima som årsak til å flytte sørover

Flyttegrunn er knyttet til ønsket destinasjon. Som tidligere nevnt, er nærhet til venner og familie den mest fremtredende årsaken, enten man ønsker å flytte fra nord til sør eller innad i Nord-Norge. 33 prosent nevner jobb eller karrieremuligheter som grunn for å flytte til en annen kommune i Nord-Norge, mens 28 prosent angir dette som motivasjon for å flytte sørover.

Studier er også en viktig flyttegrunn. 12 prosent ønsker å flytte til en annen kommune i landsdelen på grunn av studier, mens 27 prosent oppgir dette som årsak for å flytte lenger sør, enten til Sør-Norge eller utlandet.

Hele 28 prosent vurderer å flytte til utlandet på grunn av klimaet, mens 18 prosent vurderer flytting til Sør-Norge av samme årsak.

DE VIKTIGSTE GRUNNENE TIL Å FLYTTE FRA BOSTEDET, ETTER HVOR DE ØNSKER Å FLYTTE. KUN DE SOM VURDERER ELLER HAR KONKRETE PLANER OM Å FLYTTE FRA NORD-NORGE. FLERE SVAR MULIG.

Studier viktig årsak

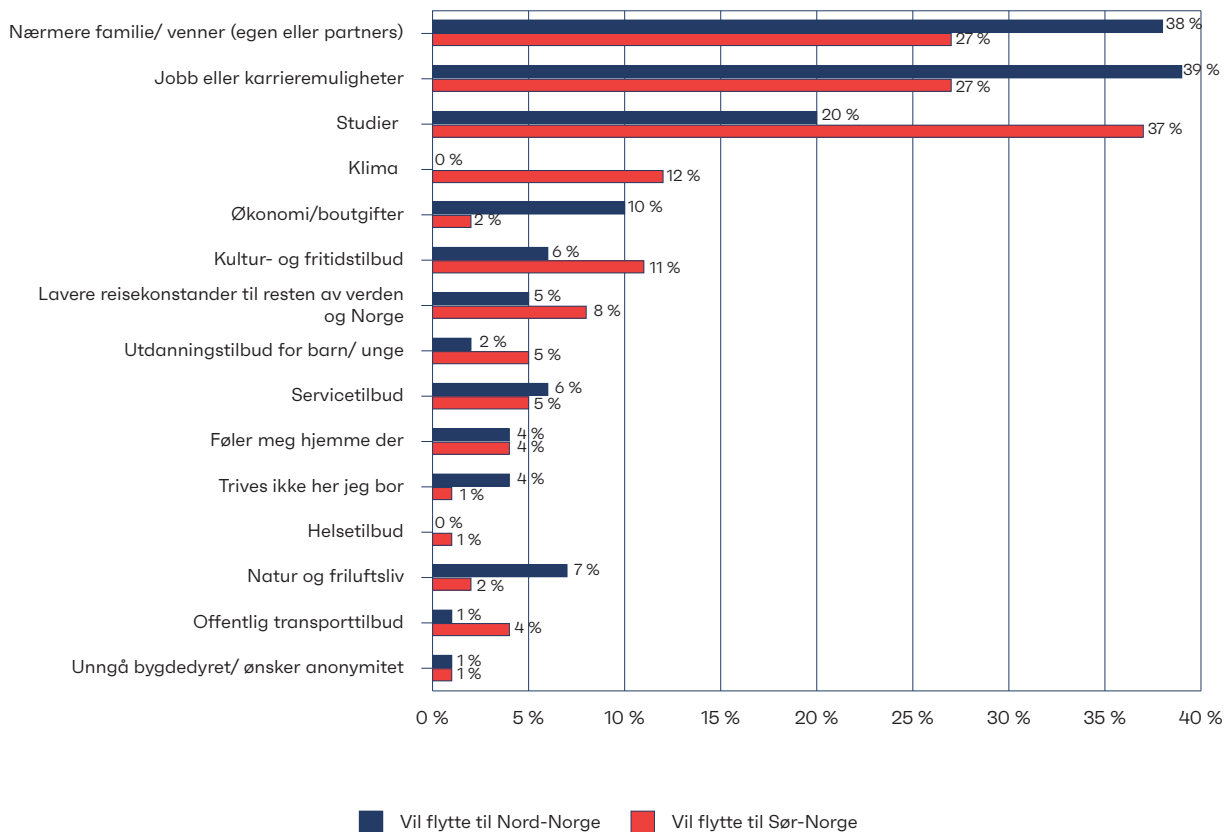
Unge og eldre har ulike grunner til sine flytteplaner. Blant de unge, definert som personer under 30 år, nevnes studier ofte som årsak til ønsket om å flytte til Sør-Norge.

| 37 prosent av de unge som planlegger å flytte sørover, oppgir studier som en grunn.

Jobb, samt nærhet til familie og venner, er også hyppig nevnte grunner for å flytte sørover, med 27 prosent hver. 12 prosent av de unge angir klima som årsak til flytteplanene sørpå, mens 11 prosent nevner kultur- og fritidstilbud. Lavere reisekostnader er også en grunn for åtte prosent av de unge.

Blant unge som ønsker å flytte fra sitt nåværende bosted til en annen kommune i Nord-Norge, er jobbmuligheter og det å komme nærmere familie og venner de vanligste årsakene. En av fem unge oppgir studier som årsak til å flytte internt i Nord-Norge. En av ti nevner økonomi og boutgifter som grunn for å bytte bostedskommune i Nord-Norge, mens bare to prosent oppgir dette som en årsak til å flytte sørover.

DE VIKTIGSTE GRUNNENE TIL Å FLYTTE, PERSONER UNDER 30 ÅR. KUN DE SOM VURDERER ELLER HAR KONKRETE PLANER OM Å FLYTTE I NORD-NORGE.

Nærhet til familien viktig for de over 30 år

Det mest fremtredende flyttemotivet blant de over 30 år er ønsket om å komme nærmere familie og venner.

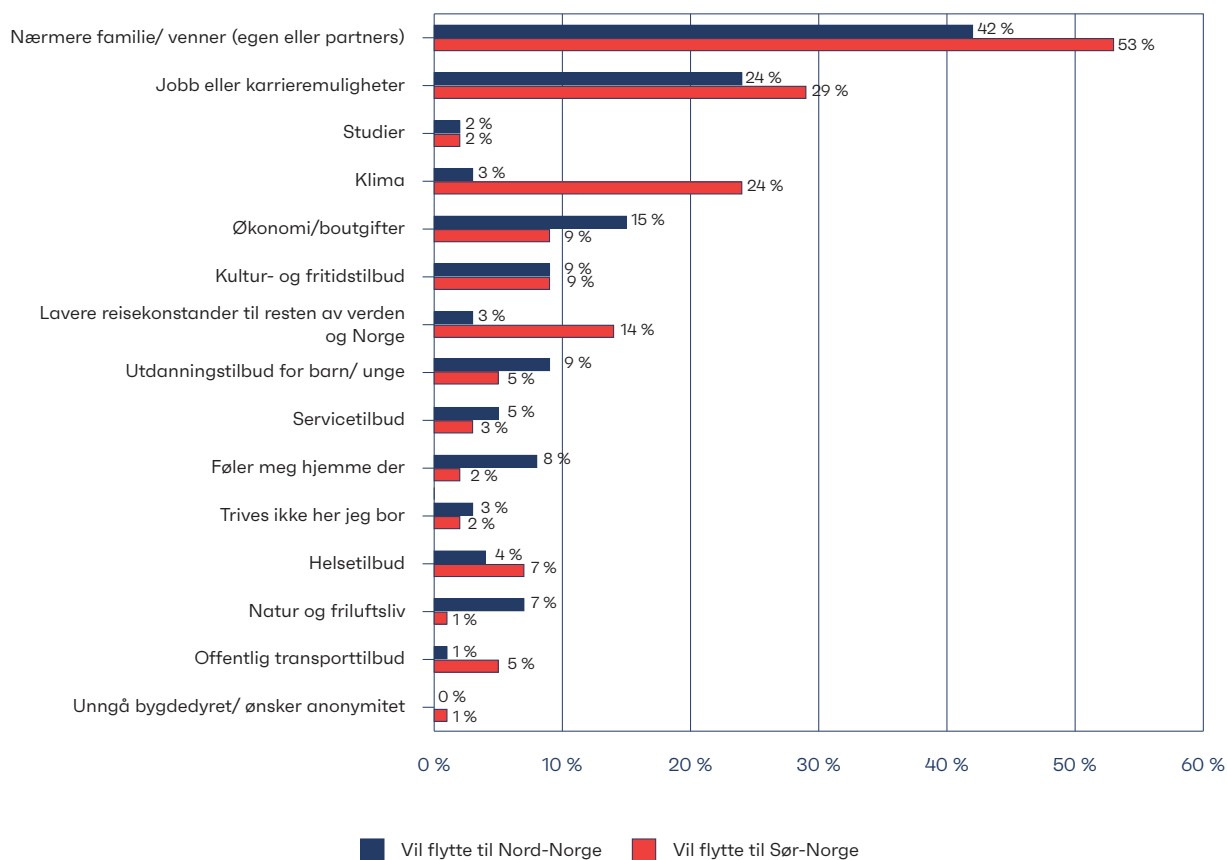
I Dette motivet er spesielt sterkt blant de unge som planlegger å flytte til Sør-Norge.

Jobb- og karrieremuligheter er det nest hyppigst nevnte flyttemotivet. Blant de over 30 år som vurderer å flytte til Sør-Norge, er klima angitt som årsak av 24 prosent.

Klima vurderes altså som viktigere for de eldre enn for de unge, selv om også 12 prosent av de unge oppgir klima som en grunn til å flytte sørover.

Reisekostnader er et annet motiv for å flytte til Sør-Norge, nevnt av 14 prosent av de som har slike planer. De over 30 år oppgir oftere reisekostnader som grunn for å flytte sørover enn de under 30 år.

DE VIKTIGSTE GRUNNENE TIL Å FLYTTE, PERSONER OVER 30 ÅR. KUN DE SOM VURDERER ELLER HAR KONKRETE PLANER OM Å FLYTTE I NORD-NORGE.

Samlet sett viser resultatene at folk i distriktskommuner både i nord og sør har mye til felles – de har lignende oppfatninger av bostedets evne til å møte deres behov. Innbyggere i distriktene over hele landet opplever en mangel på gode jobbmuligheter, nærhet til utdanningstilbud, og tilgang til sykehus- og fødetilbud. For folk i nord kommer i tillegg kostnader knyttet til reiser.

Klima og naturlige forhold spiller også en rolle i folks bostedspreferanser. Klimaet i nord er en faktor som motiverer noen til å ønske seg sørover eller til utlandet. Selv om natur og turopplevelser verdsettes noe høyere i nord enn i sør, er dette alene ofte ikke nok til å tiltrekke seg innbyggere. 12 prosent av de som flytter fra sør til nord oppgir riktignok natur og friluftsliv som en viktig grunn til flyttingen. Likevel er tilgangen til natur og turområder godt dekket over hele landet, og det er ikke her det største behovet ligger.

Foto: Karoline O. A. Pettersen

Foto: Mats Gangvik

Foto: Karoline O. A. Pettersen

Should I Stay or Should I Go?

Sammendrag

Én av tre i Nord-Norge vurderer å flytte fra stedet de bor, og 42 prosent av disse ønsker å flytte til Sør-Norge. Mange oppgir klimaet som en viktig årsak.

I denne delen belyser vi hvem som ønsker å flytte fra Nord-Norge og hvor de ønsker å flytte. Hvilken motivasjon har de for å flytte?

Her er åtte hovedfunn:

- 1.** 33 prosent av innbyggerne i Nord-Norge har enten konkrete flytteplaner eller vurderer å flytte innen de neste fem årene.
- 2.** De vanligste årsakene til at de ønsker å flytte er å komme nærmere familie og venner, jobb- og karrieremuligheter, studier og klima.
- 3.** 43 prosent ønsker å flytte til Sør-Norge, og det er sentrale kommuner som Oslo, Drammen og Stavanger som tiltrekker. Klimaet er spesielt viktig for de som tenker på å flytte sørover.
- 4.** Særlig unge enslige i alderen 15-24 år har flytteplaner, og de motiveres ofte av studier. Jo høyere utdanning de ønsker, desto oftere ønsker de å flytte. Mange unge er likevel positive til karrieremuligheter på bostedet etter endt utdanning.
- 5.** De som har løsere tilknytning til regionen, som innflyttere og personer med innvandringsbakgrunn, oppgir oftere at de har flytteplaner sammenlignet med de som har sterkere tilknytning til bostedet. Innflytterne ønsker hovedsakelig å komme nærmere familie og venner.
- 6.** De som ønsker å flytte, har ikke større problemer med å finne passende bolig på bostedet enn de som ikke ønsker å flytte. Bolig synes derfor ikke å være en hovedårsak til flytteønsket.
- 7.** De som ønsker å flytte skiller seg fra de som ønsker å bli boende på flere områder:
 - a)** Føler i mindre grad at bostedet oppfyller behovene de har for et godt liv.
 - b)** Har svakere sosiale nettverk.
 - c)** Har oftere opplevd forskjellsbehandling.
 - d)** Har mindre tro på fremtiden til bostedet og føler mindre tilhørighet.
- 8.** Innbyggere i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark vektlegger lavere skatt og nedskrivning av studielån som de viktigste tiltakene for å bli boende. Tilbakeflyttere er noe mer opptatt av disse tiltakene enn innflyttere.

Hvem ønsker å flytte og hvem vil bli?

Det store flertallet ønsker å bli boende i kommunen de bor i. Samtidig viser det seg at 33 prosent enten har konkrete flytteleplaner eller vurderer å flytte innen de neste fem årene. I undersøkelsen har vi spurt dem om de viktigste grunnene til at de ønsker å flytte, og de har hatt mulighet til å oppgi flere grunner. De mest nevnte årsakene er ønsket om å komme nærmere familie og venner (33 prosent) og jobb- og karrieremuligheter (28 prosent).

Når vi ser nærmere på hvem som ønsker å flytte, finner vi at enslige oftere vurderer å flytte sammenlignet med de på samme alder som lever med en partner.

Blant barnefamilier tenker enslige forsørgere oftere på å flytte enn par med barn.

39 prosent av enslige forsørgere har flytteleplaner. Enslige forsørgere og par med barn i alderen 0-6 år oppgir oftere økonomi og boustgifter (henholdsvis 18 og 28 prosent) og klima (henholdsvis 17 og 21 prosent) som årsaker til flytting sammenlignet med personer i andre familiefaser.

ANDEL PERSONER SOM HAR FLYTTEPLANER, ETTER FAMILIEFASE. KUN NORD-NORGE.

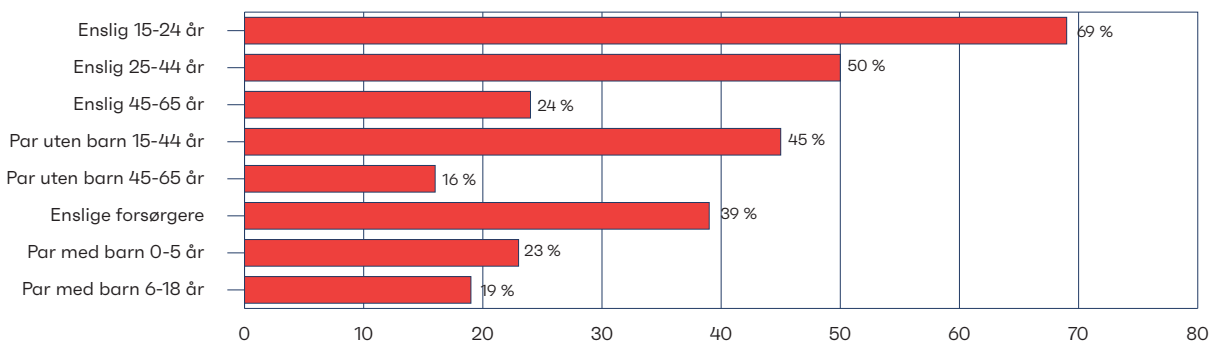

Foto: Karoline O. A. Pettersen

Unge mennesker ønsker å flytte oftere

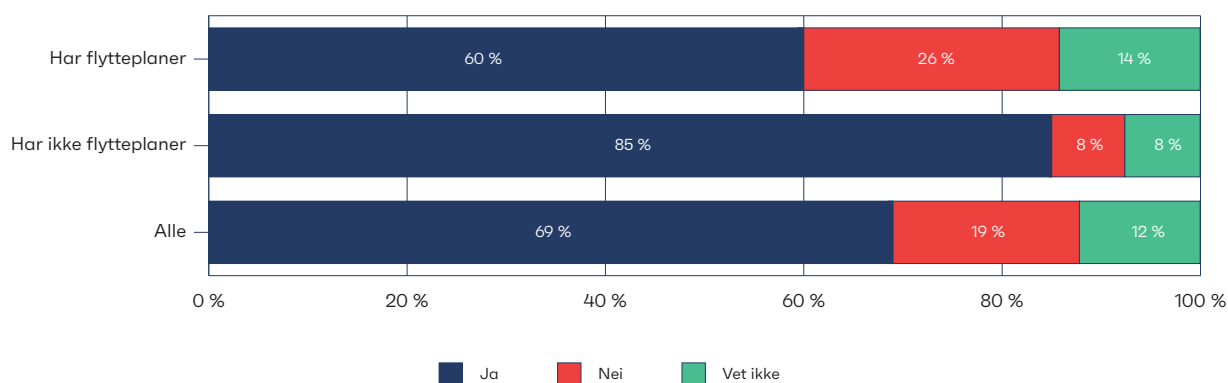
Unge uttrykker oftere ønske om å flytte fra kommunene de bor i i løpet av de neste fem årene enn eldre gjør. 69 prosent av unge enslige i alderen 15-24 år har planer om å flytte. Dette ønsket om mobilitet blant de unge kommer også til uttrykk i [flyttetall for Nord-Norge](#).

Unge enslige i alderen 15-24 år oppgir ofte studier som en viktig grunn til at de vil flytte, med 38 prosent.

Når det gjelder utdanningsplaner blant unge i alderen 15-24 år, blir betydningen tydelig når vi spør om forventet utdanningsnivå om ti år. Unge med flytteplaner har oftere ambisjoner om lang universitets- eller høgskoleutdanning (40 prosent) enn de som ønsker å bli boende (24 prosent).

Det ser imidlertid ut til at de unge med flytteplaner har tro på at de kan finne relevant arbeid i nærheten av deres nåværende bosted etter endt utdanning. 59 prosent forventer å få en relevant jobb i nærheten av der de bor nå etter utdanningen. Dette indikerer at selv om de unge ønsker å flytte fra sin nåværende kommune, er de åpne for å bringe sin kompetanse tilbake til bostedet senere i livet, og ser jobbmuligheter der.

ANDEL UNGE I ALDEREN 15-24 ÅR SOM FORVENTER Å FÅ EN RELEVANT JOBB I NÆRHETEN AV DER DE BOR NÅ ETTER ENDT UTDANNING. PROSENT.

Hele 85 prosent av de som ikke har flytteplaner, tror de kan få en relevant jobb i nærheten av der de bor nå.

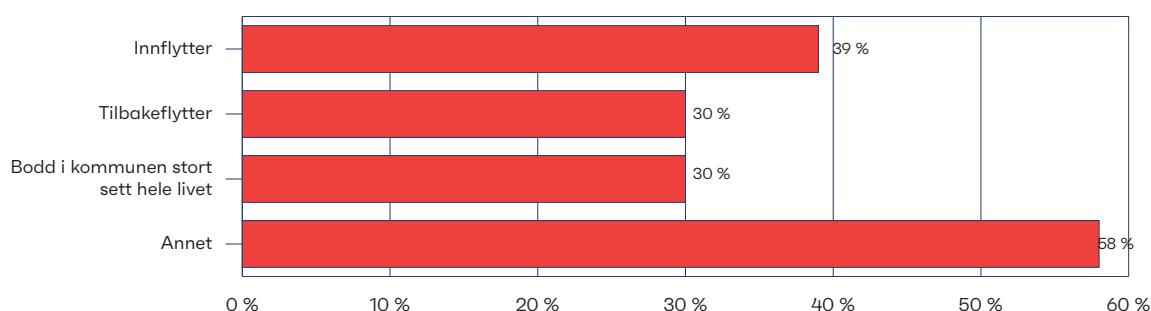
26 prosent av de som har flytteplaner, mener at det ikke finnes jobbmuligheter der de bor for øyeblikket.

Innflyttere mindre stabile

Ofte skiller vi mellom **innflyttere** og de som har **bodd på samme sted** (stort sett) hele livet. I tillegg har vi **tilbakeflyttere**: De som har flyttet tilbake til stedet de kommer fra. 36 prosent definerer seg som innflyttere. Innflyttere er generelt noe mindre stabile enn tilbakeflyttere og de som har bodd i kommunen hele livet.

39 prosent av innflytterne har flytteplaner, sammenlignet med 30 prosent i de to andre gruppene.

ANDEL SOM HAR FLYTTEPLANER I NORD-NORGE, ETTER FLYTTEHISTORIKK. PROSENT.

I alt 46 prosent av **innflytterne** oppgir ønsket om å komme nærmere familie og venner som årsak til at de ønsker å flytte fra sitt nåværende bosted, mens 26 prosent nevner jobb- og karrieremuligheter.

For innflyttere er altså det sosiale nettverket en viktig faktor som trekker dem mot et annet bosted.

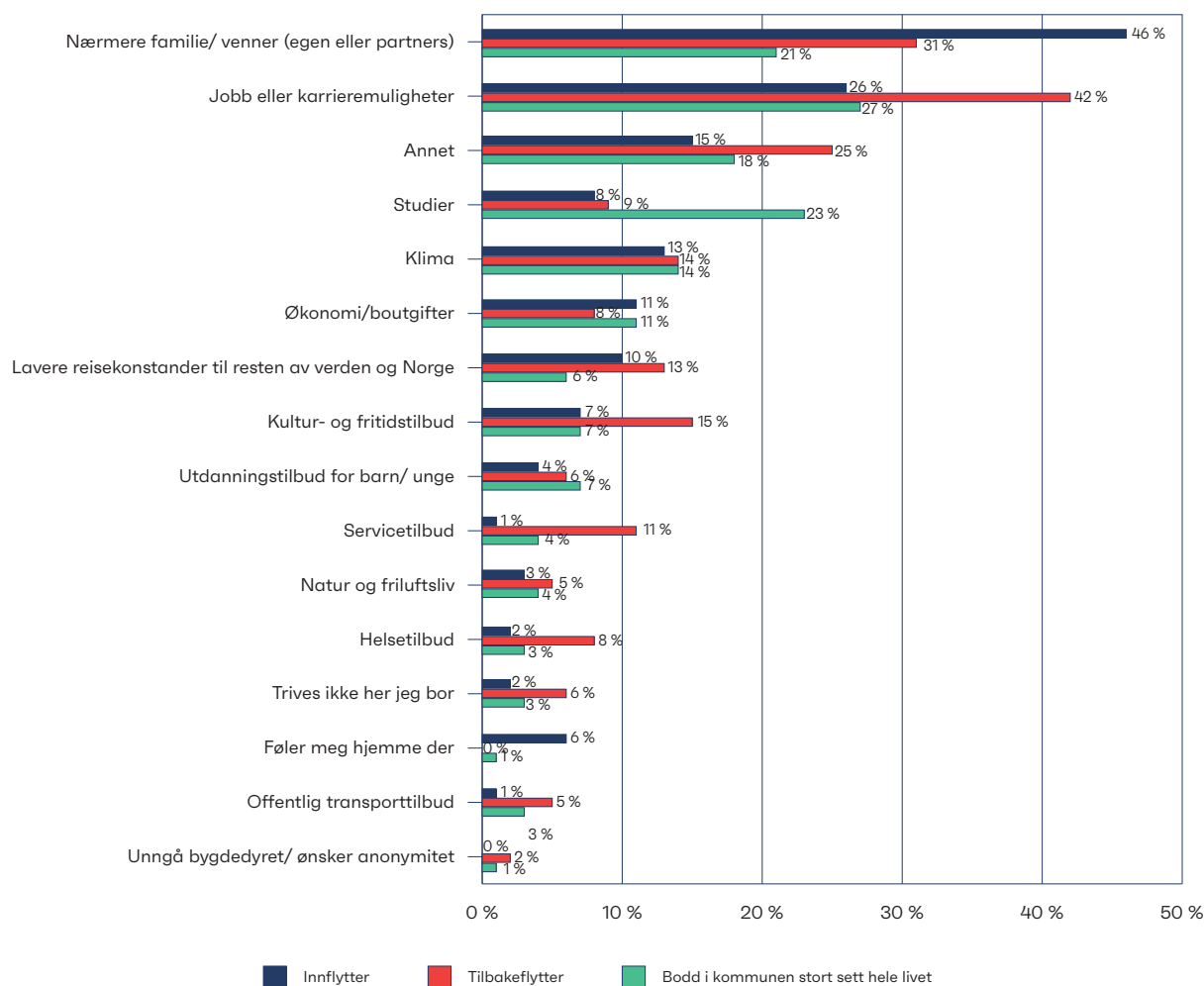
De som anser seg som **tilbakeflyttere** nevner oftere karrieremuligheter som grunn til å flytte igjen, fremfor nærhet til familie og venner. De nevner også oftere tilgang på ulike tilbud som kultur- og fritidstilbud, servicetilbud, helsetilbud og offentlig transport, sammenlignet med innflyttere og de som har bodd i kommunen hele livet.

Et flyttemotiv som er spesifikt for befolkningen i Nord-Norge, er klima. Dette blir oppgitt like ofte som en grunn av både innflyttere, tilbakeflyttere og de som har bodd i kommunen hele livet.

Foto: Mats Gangvik

ANDEL SOM OPPGIR ULIKE GRUNNER TIL AT DE FLYTTET TIL NÅVÆRENDE BOSTED, ETTER FLYTTEHISTORIKK. KUN NORD-NORGE. PROSENT.

Innvandring har vært avgjørende for å opprettholde folketallet i Nord-Norge på et visst nivå, til tross for utflytting til Sør-Norge og dalende fødselstall. Personer med innvandringsbakgrunn er imidlertid mer tilbøyelige til å ønske å flytte fra sitt bosted, hvor 46 prosent har flytteplaner (sammenlignet med 32 prosent av de uten innvandringsbakgrunn).

De med innvandrerbakgrunn oppgir familie, karrieremuligheter og studier som grunner til å flytte.

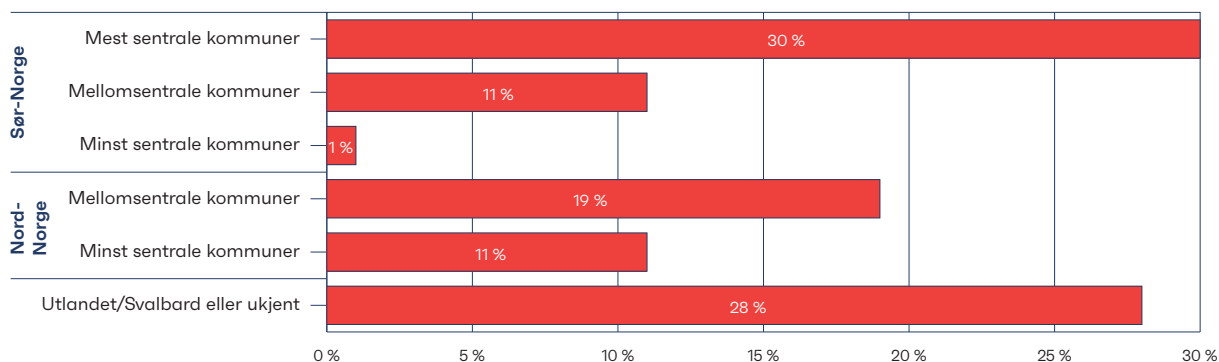
At studier nevnes like ofte som jobb og familie og venner i denne gruppen, skyldes sannsynligvis at gruppen gjennomsnittlig er yngre enn de uten innvandringsbakgrunn.

42 prosent ønsker å flytte til Sør-Norge

Av de som ønsker å flytte, ønsker 42 prosent å flytte til Sør-Norge.

De fleste av disse ser for seg å flytte til en av de mest sentrale kommunene i sør, som Oslo, Drammen eller Stavanger.

ANDEL SOM ØNSKER Å FLYTTE, ETTER HVOR DEN ØNSKER Å FLYTTE. KUN DEM SOM HAR FLYTTEPLANER. PROSENT.

En del ønsker også å flytte til en annen kommune i Nord-Norge, hvor 30 prosent ser for seg dette, og det er de mellomsentrale kommunene i nord som tiltrekker mest. Samtidig er det 28 prosent som ser for seg å flytte til utlandet eller til Svalbard. Klimaet er spesielt en viktig begrunnelse for de som tenker på å flytte til utlandet eller til Sør-Norge.

I Sør-Norge svarer 3 prosent at de har konkrete flytteplaner eller vurderer å flytte til en kommune i Nord-Norge. Dette tilsvarer nærmere 100.000 personer.

Blant de som ønsker å flytte, dekkes behovene dårligere av bostedet

Flere faktorer kan bidra til beslutningen om å flytte, inkludert ens sosiale nettverk og integrering i lokalmiljøet, tanker om bostedet og fremtiden, samt hva man anser som nødvendig for å ha et godt liv og i hvilken grad bostedet møter disse behovene.

Måling av godt liv

Vi har spurt folk om hvor viktige ulike dimensjoner eller behov er for at de skal ha et godt liv. De har svart på en skala fra null til ti, der null betyr 'ikke viktig' og ti betyr 'svært viktig'. Deretter har vi stilt et oppfølgingsspørsmål om hvor godt de mener at bostedet dekker de samme behovene. Her indikerer null at bostedet ikke dekker behovet i det hele tatt, mens ti betyr at bostedet dekker behovet svært godt.

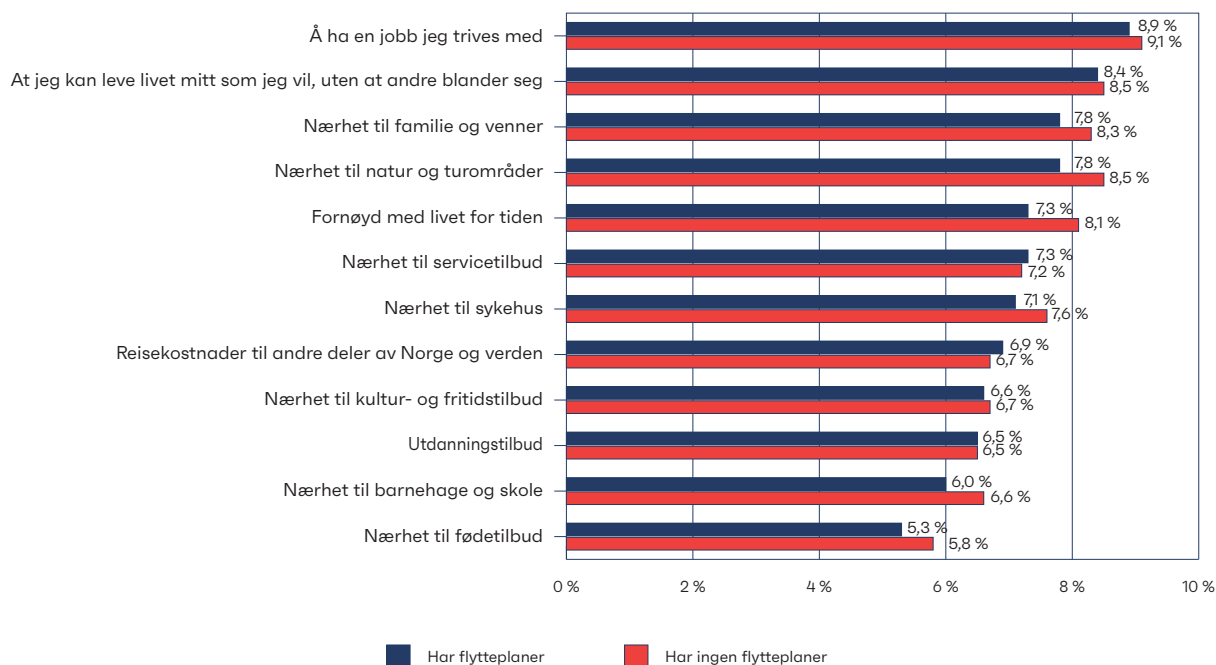
Figuren viser gjennomsnittlig score på hva som er viktig for et godt liv. Jo høyere score, desto viktigere anses dimensjonen. Resultatene (vist som søyler) er rangert etter hva som blir gitt høyest score av de som ønsker å flytte.

Foto: Mats Gangvik

For de som ønsker å flytte, er det å ha en jobb man trives med og å kunne leve det livet man vil, høyt verdsatt. De verdsetter i noe mindre grad nærhet til natur og til familie og venner enn de som ønsker å bli boende.

GJENNOMSNIITTLIG SCORE PÅ HVA SOM ER VIKTIG FOR Å HA ET GODT LIV, ETTER FLYTTEPLANER. GJENNOMSNIIT PÅ SKALA FRA 0-10. RANGERT ETTER PREFERANSE TIL DEM SOM ØNSKER Å FLYTTE.

Nærhet til fødetilbud og barnehage og skole får lavest gjennomsnittlig score på hva som er viktig for å ha et godt liv, og de som ønsker å flytte rangerer disse dimensjonene enda litt lavere enn de som ønsker å bli boende.

Generelt skiller ikke behovene til de som tenker på å flytte seg mye fra de som ønsker å bli boende. De med flytteplaner er noe mindre opptatt av nærhet til natur og turområder, samt til tjenester som sykehus, barnehage, skole og fødetilbud enn de uten flytteplaner. Dette kan delvis skyldes det høye antallet unge enslige i alderen 15-24 blant dem som ønsker å flytte.

Foto: Karoline O. A. Pettersen

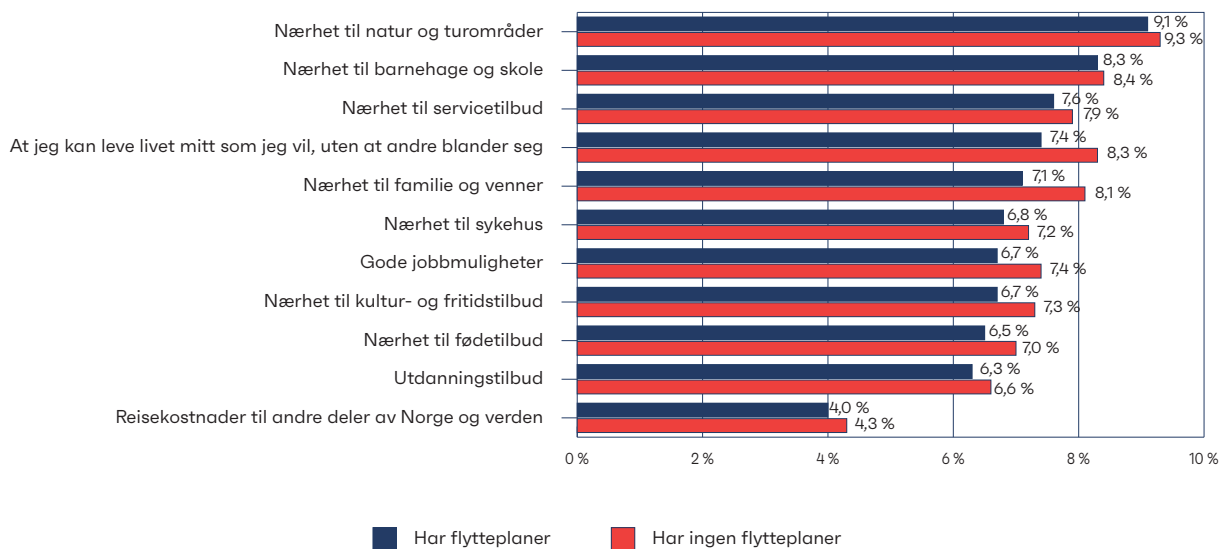
Hvordan oppfyller bostedet innbyggernes behov?

Rangeringen av hvor godt bostedet oppfyller behovene deres, skiller seg fra rangeringen av behovene de har for et godt liv (som vist over). Behovene som bostedet i størst grad oppfyller, er nærhet til natur og turområder, nærhet til barnehage og skole, samt servicetilbud. Vi ser imidlertid at behovet som ble rangert høyest for et godt liv, gode jobbmuligheter, kommer langt ned på listen over oppfylte behov blant de med flytteplaner.

De som ønsker å bli boende, gir stort sett bostedet bedre score på hvordan det oppfyller behovene deres enn de som ønsker å flytte.

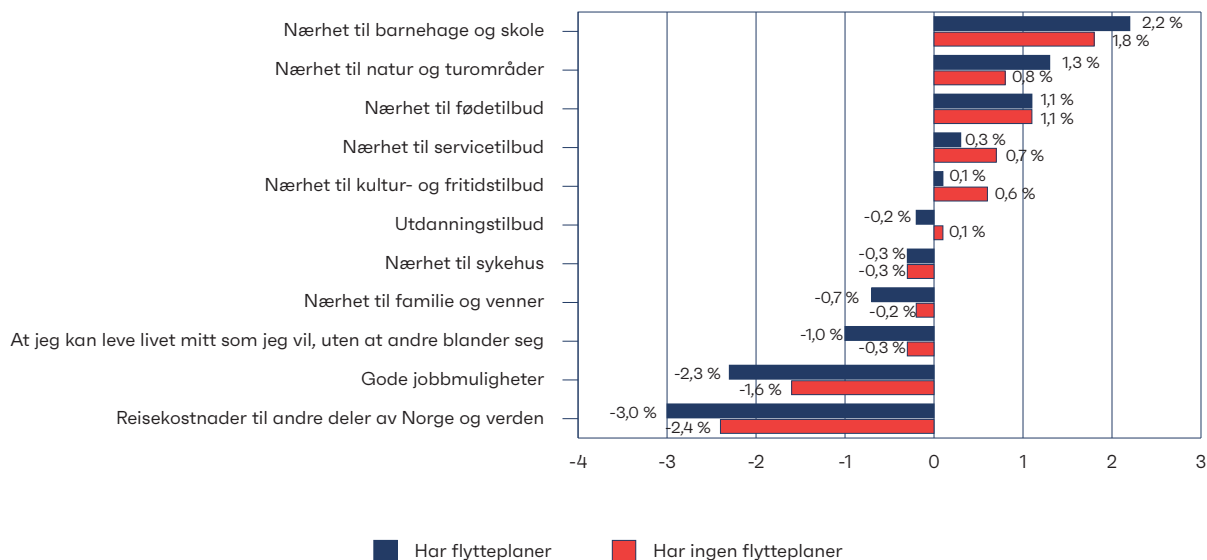
Unntaket er nærhet til servicetilbud.

GJENNOMSNIITTLIG SCORE PÅ HVOR GODT BOSTEDET FYLLER ULIKE BEHOV, ETTER FLYTTEPLANER. GJENNOMSNIIT PÅ SKALA FRA 0-10. RANGERT ETTER PREFERANSENE TIL DEM SOM ØNSKER Å FLYTTE.

At bostedet får lav score på for eksempel utdanningstilbud, trenger ikke å være et problem så lenge folk ikke anser utdanningstilbud som viktig for et godt liv. Misnøye med bostedet oppstår først når viktige behov ikke dekkes. Figuren under gir et klarere bilde av gapet mellom folks behov og hvor godt bostedet oppfyller disse.

GJENNOMSNTTLIG AVSTAND MELLOM HVOR VIKTIG ULIKE DIMENSJONER ER FOR Å HA ET GODT LIV OG HVOR GODT BOSTEDET FYLLER BEHOVET, ETTER FLYTTEPLANER. RANGERT ETTER PREFERANSEN TIL DEM SOM ØNSKER Å FLYTTE.

Vi har brukt en enkel formel:

Gjennomsnittlig score på bostedets evne til å dekke behov – Gjennomsnittlig behov = Gjennomsnittlig avstand.

En negativ verdi betyr at bostedet ikke oppfyller behovet. En positiv verdi indikerer at bostedet oppfyller behovet bedre enn nødvendig.

For de som vurderer å flytte, er det spesielt reisekostnader til andre deler av Norge og verden, gode jobbmuligheter og muligheten til å leve livet slik man vil, hvor det er et tydelig udekket behov.

Rangeringen av ulike tema skiller seg ikke mye fra de som ønsker å bli boende, men gapet mellom behov og bostedets evne til å oppfylle behovet er større. Det er særlig nærhet til venner og familie, muligheten til å leve livet som man vil, jobbmuligheter og reisekostnader som skiller de to gruppene. Samtidig ser vi at befolkningen i Sør-Norge opplever at deres behov for reisekostnader, utdanningstilbud, nærhet til sykehus og utdanningstilbud blir bedre oppfylt enn det befolkningen i nord gjør.

Opplever ikke mer boligmangel enn andre

Tilgang på bolig blir noen ganger fremhevet som en hindring for å bli boende i distriktene. [Over halvparten](#) av boligbyggingen i Nord-Norge har skjedd i Tromsø, Bodø og Alta, mens det har vært mindre bygging i distriktskommuner. Boligbyggingen gikk ned under pandemien. [Boligprisene](#) er lavere i Nordland enn i Troms og Finnmark, men alle disse ligger under gjennomsnittet for Norge som helhet.

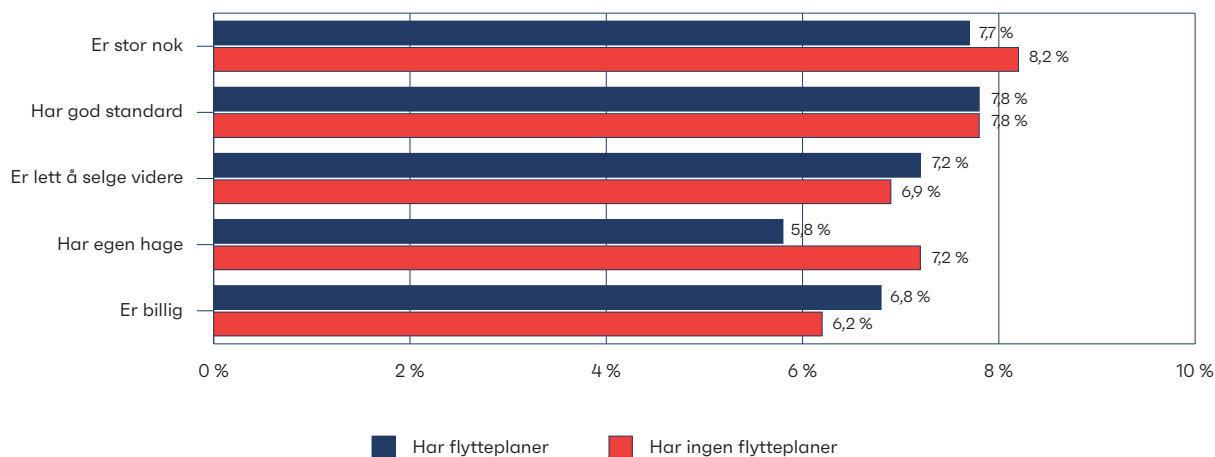
Boligkostnadene er [høyest i Tromsø og Bodø](#). Samtidig har [husholdninger i Nord-Norge](#) generelt høyere kjøpekapasitet sammenlignet med boligverdiene i kommunen de bor i, men det er en stor forskjell mellom aleneboende og husholdninger med flere voksne.

I Forklarer mangel på passende bolig hvorfor folk ønsker å flytte?

For å avdekke om mangel på passende bolig er en grunn til at folk ønsker å flytte, må vi først se på hvilke egenskaper ved en bolig som anses som viktige. Deretter kan vi vurdere tilgangen på passende boliger for husholdningen.

De som har flytteplaner prioriterer litt annerledes når det gjelder boligens egenskaper sammenlignet med de som ønsker å bli boende. De er mindre opptatt av at boligen skal ha egen hage og være stor nok, men mer fokusert på at boligen skal være rimelig og lett å selge videre.

GJENNOMSNIITTLIG VERDSETTELSE AV ULIKE EGENSKAPER VED BOLIGEN, ETTER FLYTTEPLANER.

Er det slik at de som har flytteplaner synes det er vanskeligere å finne en bolig som møter deres krav der de bor nå? Det ser ikke slik ut.

46 prosent av de med flytteplaner oppgir at det er ganske eller veldig vanskelig å finne en passende bolig for husholdningen.

Blant de uten flytteplaner sier 43 prosent det samme. Dermed strever begge grupper like mye med å finne passende boliger, og vi kan ikke konkludere med at boligmangel er årsaken til flytting.

ANDEL SOM SIER DET ER GANSKE ELLER VELDIG VANSKELIG Å FINNE EN PASSENDE BOLIG FOR HUSHOLDNINGEN PÅ NÅVÆRENDE BOSTED, ETTER FLYTTEPLANER. PROSENT.

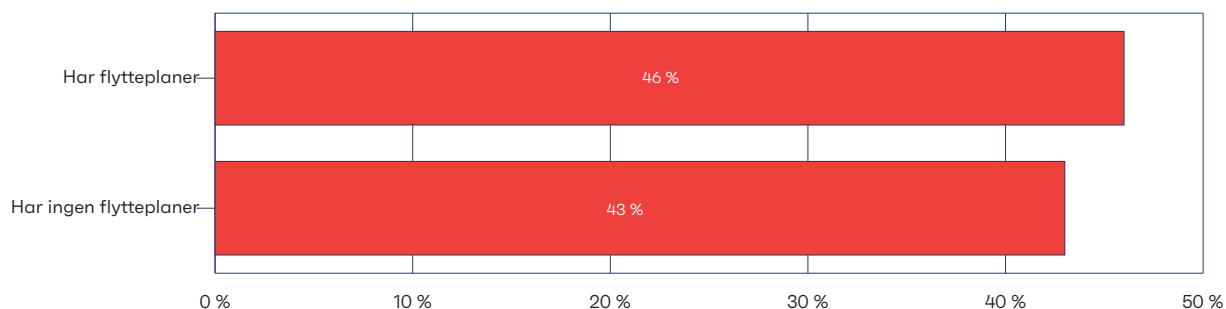

Foto: Karoline O. A. Pettersen

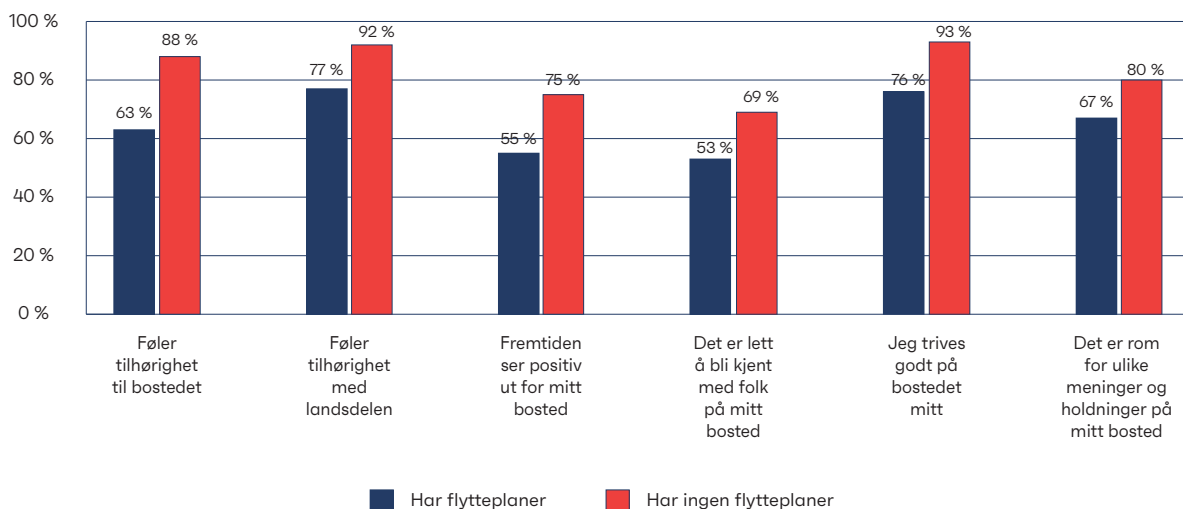
Mindre fremtidstro blant de med flytteplaner

Når det gjelder tilhørighet og tanker om bostedets fremtid, skiller de som ønsker å flytte seg fra de som ønsker å bli boende.

Tilhørigheten til landsdelen og bostedet er betydelig lavere blant de som vurderer å flytte.

63 prosent av de med flytteplaner føler tilhørighet til bostedet, mens blant de som ønsker å bli boende, er det 88 prosent som føler det samme. De med flytteplaner er også i mindre grad enige i påstandene om at fremtiden ser positiv ut for deres bosted, at det er lett å bli kjent med folk der, at de trives der, og at det er rom for ulike meninger.

ANDEL SOM ER HELT ELLER LITT ENIG I ULIKE PÅSTANDER OM BOSTED I NORD-NORGE, ETTER FLYTTEPLANER. PROSENT.

Generelt har de som vurderer å flytte, mindre tro på bostedets fremtid og sin egen plass der.

93 prosent av de som ønsker å bli boende, er enige i påstanden om at de trives godt på sitt bosted.

Gruppens sammensetning blant de som ønsker å flytte, kan påvirke resultatene, siden både enslige og par uten barn i alderen 15-44 år, personer med innvandrerbakgrunn og innflyttere er overrepresentert blant flytterne. Par uten barn og enslige i alderen 15-44 år uttrykker mindre tilhørighet til landsdelen og bostedet og har mindre tro på bostedets fremtid enn befolkningen i nord generelt. De med innvandrerbakgrunn og innflyttere uttrykker også mindre tilhørighet til landsdelen og bostedet enn befolkningen generelt.

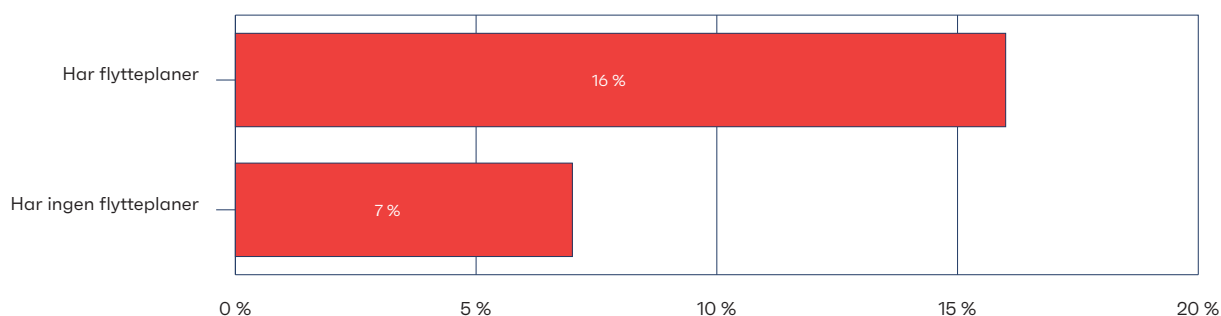
Forskjeller i sosial integrering

Flytterne opplever altså en lavere grad av tilhørighet og trivsel på bostedet. En annen måte å vurdere integrering på er å se på deres sosiale nettverk og grad av involvering i lokalsamfunnet. Vi har undersøkt styrken av deres sosiale nettverk ved å spørre om hvor mange personer de har som står dem så nær at de kan regne med dem ved store personlige problemer, og om de kan be slektninger, venner eller naboer om praktisk hjelp ved behov. De som har færre enn tre personer de kan spørre om hjelp, eller som ikke har noen å be om praktisk hjelp, anses som å ha et svakt sosialt nettverk.

De med flytteplaner har oftere et svakt sosialt nettverk enn de som ikke har flytteplaner.

Totalt har 16 prosent av de med flytteplaner et svakt sosialt nettverk. Overrepresentasjonen av innvandrere i denne gruppen kan påvirke disse resultatene, siden 21 prosent av innvandrere oppgir å ha et svakt sosialt nettverk.

ANDEL PERSONER SOM SIER DE HAR FÆRRE ENN TRE PERSONER SOM STÅR DEM SÅ NÆR AT DE KAN REGNE MED DEM HVIS DE FÅR STORE PERSONLIGE PROBLEMER ELLER SOM SIER DE IKKE KAN BE NABOER, VENNER ELLER SLEKTNINGER OM HJELP HVIS DE SKULLE TRENGE DET, ETTER FLYTTEPLANER. PROSENT.

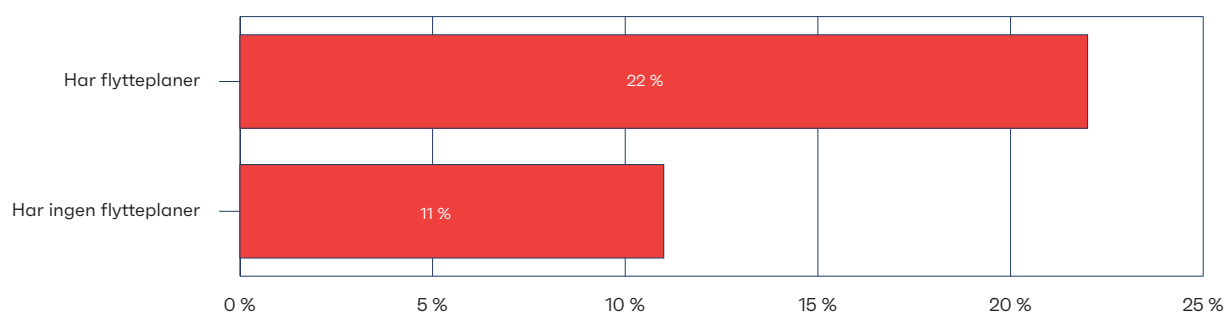
Integrering på bostedet kan også komme til uttrykk gjennom involvering i sivilsamfunnet, for eksempel frivillig arbeid for en organisasjon, klubb eller forening. De som vurderer å flytte er like involvert i organisasjonsliv som de som ikke ønsker å flytte (omtrent 40 prosent i begge grupper).

En annen vinkling på integrering er opplevelsen av å bli forskjellsbehandlet.

| De med flytteplaner har dobbelt så ofte opplevd forskjellsbehandling det siste året.

22 prosent sier de har opplevd forskjellsbehandling på grunn av alder, kjønn, familiebakgrunn, seksuell orientering, etnisk bakgrunn eller språk, mens 11 prosent blant de som ønsker å bli boende oppgir det samme.

ANDEL SOM HAR OPPLEVD FORSKJELLSBEHANDLING DE SISTE 12 MÅNEDENE, ETTER FLYTTEPLANER. PROSENT.

Unge i alderen 15-25 år kan forklare en del av denne forskjellen. 26 prosent av unge i alderen 15-25 år i nord sier de har opplevd forskjellsbehandling, mens 10 prosent av de i alderen 55-65 år oppgir det samme. Også de med innvandrerbakgrunn rapporterer oftere om forskjellsbehandling enn de uten innvandrerbakgrunn (23 mot 14 prosent).

Samlet sett har altså de som ønsker å flytte en lavere opplevelse av å få behovene sine dekket, lavere tilhørighet og svakere sosiale bånd.

Foto: Mats Gangvik

Betydningen av tiltakene i tiltakssonen

Til slutt ser vi på temaer som kun er relevante for deler av befolkningen i Nord-Norge, nemlig tiltakene i tiltakssonen. I Nord-Troms og Finnmark ble det i 1990 innført tiltak for å gjøre det attraktivt å bo, arbeide og drive næringsvirksomhet i kommunene i området. [Tidligere analyser](#) har vist at befolkningen i tiltakssonen synker, og at effekten av ulike tiltak har begrenset varig virkning på bosetting over tid. Verdien av tiltakene har også svekket seg over tid, sammenlignet med lønns- og boligprisutviklingen.

Tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark

Per i dag gjelder følgende [personrettede tiltak](#) i sonen:

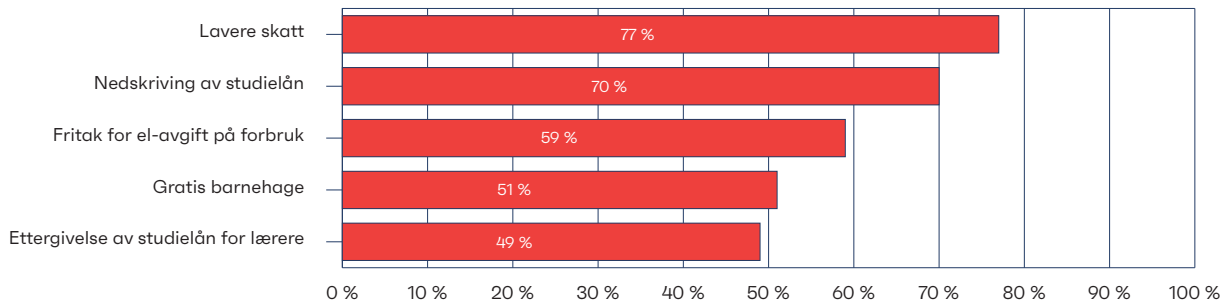
- Redusert personbeskatning. Det er spesialregler for skatt på alminnelig inntekt for skatteyttere i Finnmark og Nord-Troms, som er lavere enn i resten av landet. Det gis et skattefradrag på alminnelig inntekt på ca. 20.000 kroner.
- Gratis barnehageplass fra 1. august 2023.
- Nedskrivning av studielån med inntil 20 prosent av det opprinnelige lånegrunnlaget, begrenset oppad til 30.000 kroner per år.
- Ettergivelse av studielån for kvalifiserte grunnskolelærere som arbeider i Finnmark og Nord-Troms. Grunnskolelærere kan få slettet ytterligere 20.000 kroner av sitt studielån.
- Fritak for el-avgift på forbruk. Elektrisk kraft levert til husholdninger og offentlig forvaltning i tiltakssonen er fritatt for el-avgift. For all næringsvirksomhet i tiltakssonen gjelder redusert avgift for elektrisk kraft som leveres. Det er også fritak for merverdiavgift på strøm levert i dette området.

Foto: Michael Ulriksen

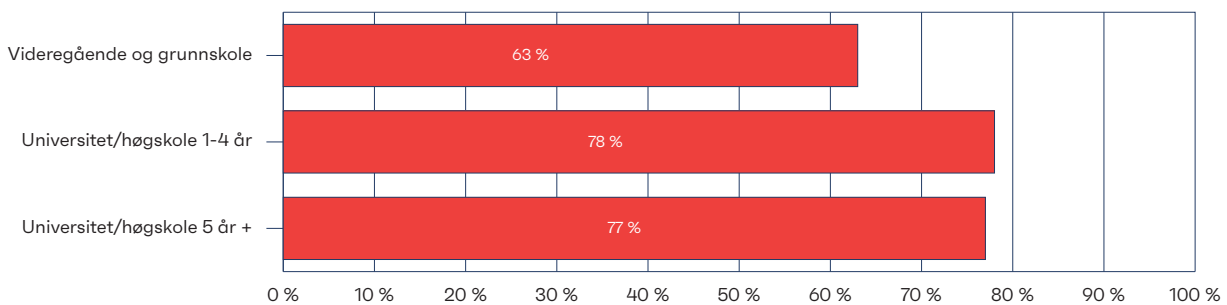
Hvor viktig mener folk selv at tiltakene er for at de skal bli boende? Spurt om viktigheten av de ulike tiltakene for å bli boende, rangeres lavere skatt høyest av de som har svart, med 77 prosent som oppgir at tiltaket er viktig. Nedskrivning av studielån er også viktig, mens andre tiltak rangeres lavere.

BETYDNINGEN AV ULIKE TILTAK I TILTAKSSONEN. ANDEL SOM HAR SVART AT TILTAKET ER VELDIG ELLER GANSKE VIKTIG FOR AT DE SKAL BLI BOENDE DER DE BOR. KUN BESVART AV PERSONER SOM BOR I TILTAKSSONEN.

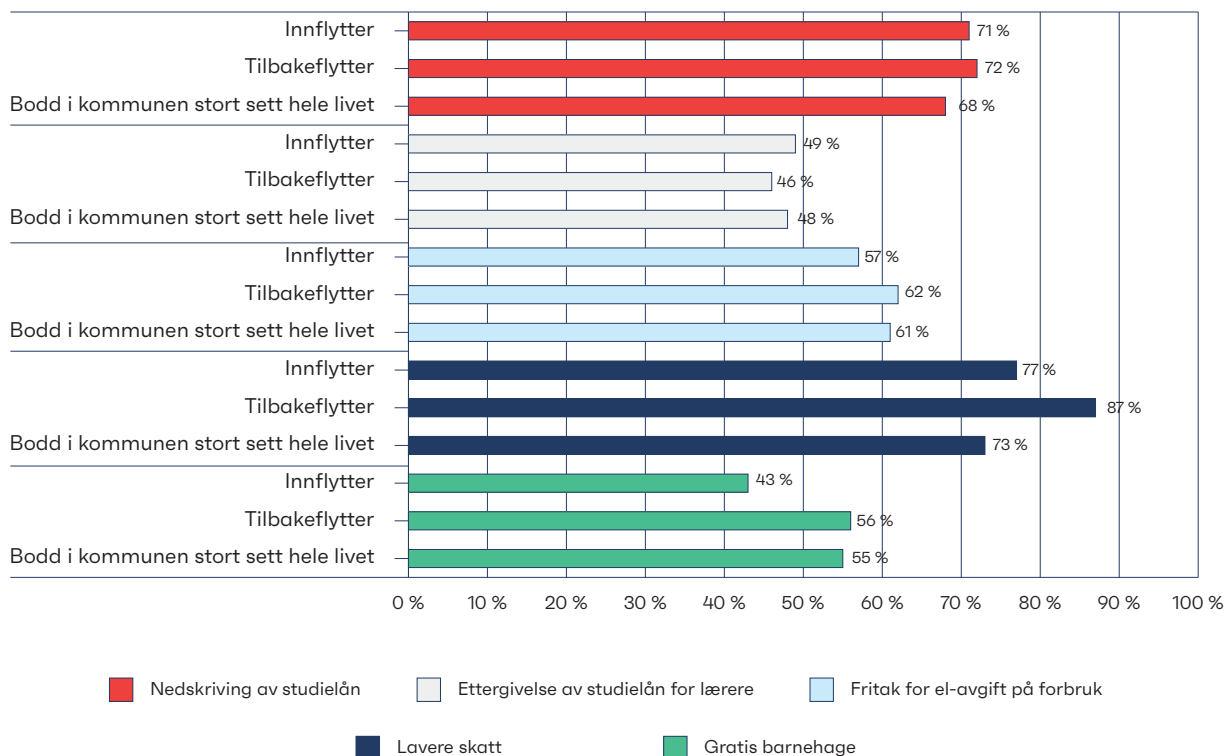

Valget av tiltak varierer etter folks livssituasjon. 82 prosent av par med barn i alderen 0-6 år mener gratis barnehage er veldig eller ganske viktig for at de skal bli boende. Nedskrivning av studielån anses som særlig viktig for de med lang utdanning og store lån (77 prosent anser det som veldig eller ganske viktig), men også blant de med videregående og grunnskoleutdanning er det en betydelig andel (63 prosent) som anser tiltaket som viktig for å bli boende i regionen.

BETYDNINGEN AV ULIKE TILTAK I TILTAKSSONEN. ANDEL SOM HAR SVART AT TILTAKET ER VELDIG ELLER GANSKE VIKTIG FOR AT DE SKAL BLI BOENDE DER DE BOR, ETTER UTDANNING. KUN BESVART AV PERSONER SOM BOR I TILTAKSSONEN.

BETYDNINGEN AV ULIKE TILTAK I TILTAKSSONEN. ANDEL SOM HAR SVART AT TILTAKET ER VELDIG ELLER GANSKE VIKTIG FOR AT DE SKAL BLI BOENDE DER DE BOR, ETTER FLYTTEHISTORIKK. KUN BESVART AV PERSONER SOM BOR I TILTAKSSONEN.

Tilbakeflyttere til kommunen de bor i er noe mer opptatt av tiltakene enn innflyttere.

Dette gjelder gratis barnehage, lavere skatt og til dels fritak for el-avgift på forbruk. Generelt svarer de som har flytteplaner og de som ønsker å bli boende likt på spørsmål om viktigheten av tiltakene for å bli boende. Imidlertid er det en høyere andel av de som ønsker å bli boende som anser fritak for el-avgift på forbruk (67 prosent) og ettergivelse av studielån (52 prosent) som viktig, sammenlignet med de som har flytteplaner (henholdsvis 48 prosent og 42 prosent).

En betydelig andel i Nord-Norge kan altså tenke seg å flytte fra landsdelen. Ikke alle årsakene som oppgis for å flytte kan adresseres direkte, slik som klima og nærhet til familie. Det er imidlertid mulig å påvirke jobb- og karrieremuligheter samt reiseutgifter. Sosial integrering er også noe som kan forbedres. På lokalt nivå kan det arbeides for at folk, både de som allerede bor der og de som flytter til, har gode vennskapsrelasjoner, opplever trivsel og tilhørighet på bostedet, og at det er rom for ulike mennesker uavhengig av hvem de er.

Foto: Mats Gangvik

Hva skal til for at folk skal ønske å bosette seg i Nord-Norge?

Sammendrag

Arbeidsplasser er det som er aller viktigst for at noen skal ønske å bosette seg eller bli boende i en kommune i Nord-Norge. Både «arbeidsplasser» og «flere arbeidsplasser» nevnes av svært mange av respondentene i undersøkelsen. Arbeidsplasser nevnes spesielt ofte av menn, innbyggere i Nordland, personer i alderen 50-65 år, personer som bor i de mest usentrale kommunene og blant de som ikke har flytteplaner.

Det er tydelig at bolig også er et sentralt tema for innbyggerne i Nord-Norge. Her nevner mange «flere boliger» og «lavere boligpriser». Dette gjelder særlig innbyggere i Troms, personer i alderen 30 til 49 år, og personer som bor i mer sentrale kommuner i Nord-Norge som er opptatt av bolig.

Skatter og avgifter er et annet tema som hyppig kommer opp. «Lavere skatt» er en av frasene som oftest nevnes av respondentene. Skatt og

avgifter ser ut til å være særlig viktig for menn, personer som bor i Finnmark og personer i alderen 40 til 49 år.

Flypriser og reisemuligheter, uttrykt som «billigere reiser» og «billigere flybilletter», anses også som viktig for at noen skal ønske å bosette seg eller bli boende i nord. Særlig respondenter i Finnmark og de med flytteplaner fremhever reisekostnader og flypriser ofte.

Avslutningsvis er skole og barnehage også viktige temaer. «Gratis barnehage» nevnes av mange, særlig ofte av kvinner. Også blant respondenter uten flytteplaner fremheves barnehage og skole som viktig.

Foto: Michael Ulriksen

Arbeidsplasser og skatt er viktige i Nord-Norge

Hva gjør Nord-Norge til et attraktivt sted å bo? Hva mener innbyggerne i Nord-Norge om hva som kan bidra til å holde på og tiltrekke nye innbyggere til landsdelen?

Vi ser at «arbeidsplasser» er det ordet som brukes mest når det gjelder bidrag til bosetting i Nord-Norge.

DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE I DE ÅPNE SVARENE.

«Arbeidsplasser» er nevnt nærmere 300 ganger blant de 2.403 respondentene, noe som indikerer at dette er det viktigste temaet blant innbyggerne i Nord-Norge.

At jobb er viktig for bosetting i landsdelen ble også funnet i [samme undersøkelse](#), der jobb og karrieremuligheter var en av de viktigste grunnene til at folk valgte å flytte til sitt nåværende bosted. «Tilbud», «boliger», «skole», «jobb», «barnehage», «sykehus», «fritidstilbud», «jobbmuligheter» og «kulturtilbud» er blant de mest brukte ordene og anses som viktige for at folk skal ønske å bosette seg eller bli boende i nord.

For å forstå mer om sammenhengen ordene nevnes i, har vi sett på de to ordene som oftest nevnes sammen. «Flere arbeidsplasser», «lavere skatt», «flere boliger», «lavere boligpriser», «billigere reiser», «billigere flybilletter» og «gratis barnehage» er blant de vanligste kombinasjonene av ord.

Kvinner snakker om barnehage – menn snakker om arbeidsplasser

Folk som befinner seg i ulike livsfaser eller bor på ulike steder kan ha forskjellige syn på hva som skal til for å tiltrekke seg folk til et bosted. Ulike ordskyer undersøker derfor om det er forskjeller i ordbruk basert på kjønn, alder, fylke, sentralitet og flytteplaner.

Ordskyen viser en sammenligning av ordfrekvenser mellom kvinner og menn og lar oss identifisere ord som er mer fremtredende blant kvinner eller menn. De blå ordene er tilknyttet kvinner, mens de røde ordene nederst i figuren er mer fremtredende blant menn. Resultatene viser at det er en viss kjønnsforskjell.

Kvinner i Nord-Norge nevner oftere ord knyttet til barn og unge, samt økonomi, mens menn oftere nevner ord knyttet til arbeidsplasser, skatter og avgifter, samt kultur og fritid.

DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE BLANT KVINNER OG MENN.

Kvinne

Mann

Ordskyen sier noe om hvilke ord som er mest fremtredende, men den sier ikke noe om hvorvidt variasjonen mellom de ulike gruppene er reell og ikke kan skyldes tilfeldigheter. Figuren nedenfor viser hvilke ord som er mest sannsynlig å assosieres med kvinner eller menn. Positive verdier indikerer at begrepene er mer karakteristiske for menn, mens negative verdier indikerer at begrepene er mer karakteristiske for kvinner.

Ord som «avgifter», «satse», «utgifter», «idrett» og «tilgang» er betydelig mer sannsynlige å bli nevnt av menn når det gjelder hva som skal til for at flere ønsker å bosette seg eller bli boende på deres bosted. Derimot er begreper som «gratis», «økonomiske», «barnehage», «barn» og «voksne» betydelig mer karakteristiske for kvinner.

VARIASJON I ORDBRUK MELLOM KVINNER OG MENN

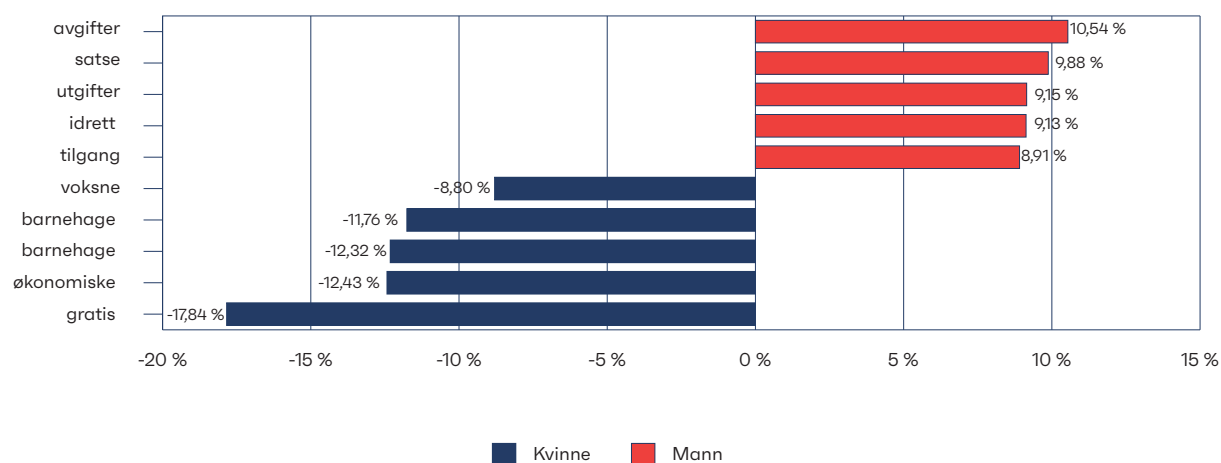

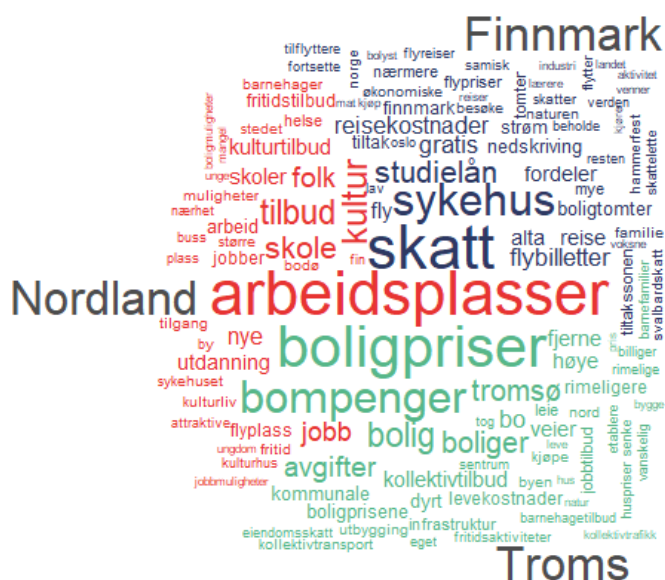
Foto: Karoline O. A. Pettersen

Mer opptatte av bompenger og boligpriser i Troms

Svarene varierer også avhengig av hvilket fylke respondentene bor i. Blant personer fra Finnmark er ordene «skatt», «sykehus», «studielån» og «reisekostnader» mest fremtredende, mens respondenter fra Troms oftest nevner «boligpriser», «avgifter», «bompenger» og «boliger». «Arbeidsplasser», «kultur», «skole» og «tilbud» nevnes oftest av respondenter fra Nordland.

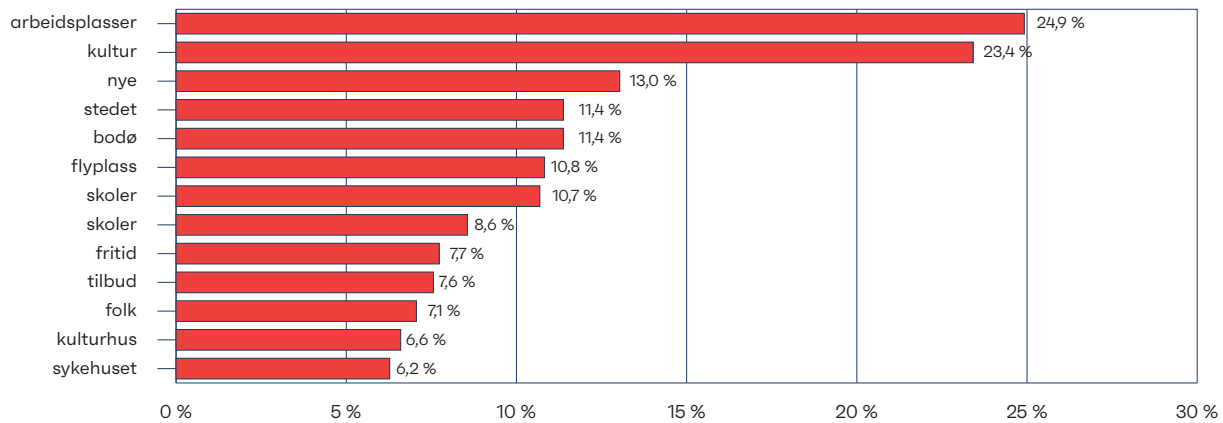
DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE BLANT RESPONDENTENE AVHENGIG AV FYLKE.

Kan variasjonen mellom fylkene skyldes tilfeldigheter? Er det noen ord som er tydeligere assosiert med personer fra Nordland enn personer fra Finnmark eller Troms? Vi kan anta at de ordene som karakteriserer personene i de ulike fylkene kan gjenspeile debatten i media og lokale forhold som gjør at enkelte ord peker seg ut.

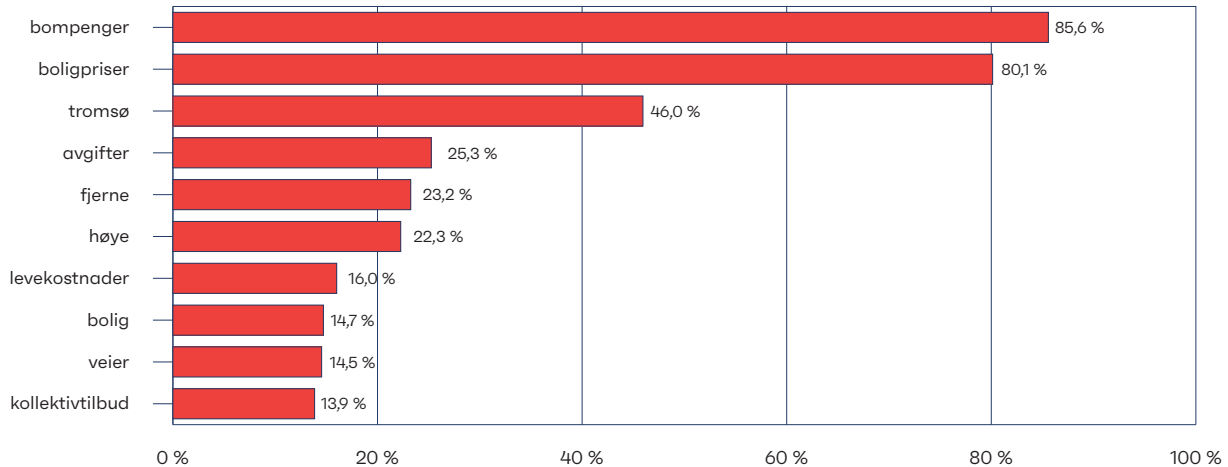
Figuren under viser hvilke ord som er mer karakteristiske for personer fra Nordland enn for personer fra de andre fylkene, og der kan vi se at «arbeidsplasser» og andre elementer knyttet til kultur og fritid peker seg tydelig ut. Bodø er kulturhovedstad i 2024, og dette kan ha påvirket respondentenes oppfatninger i fylket, og dermed gjøre at ord knyttet til kultur peker seg ut som spesielt karakteristiske for disse respondentene.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER FRA NORDLAND.

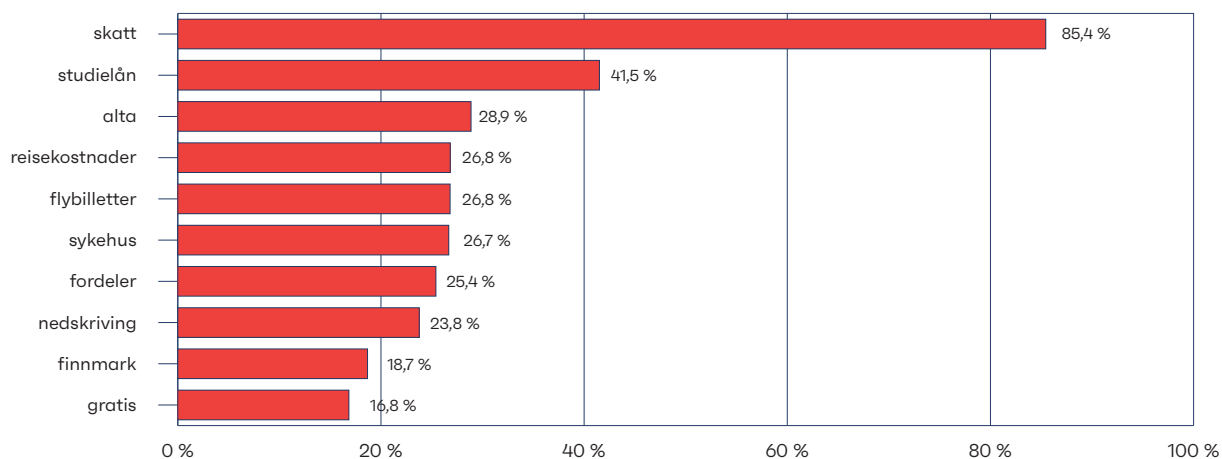

Personer fra Troms er signifikant mer sannsynlige til å nevne følgende ord: «Bompenger» og «boligpriser» er særlig karakteristiske for personer som bor i Troms, og nylig har bompenger blitt innført i Tromsø, noe som har skapt stor debatt. Boligbygging og boligpriser er også aktuelle temaer i dette fylket, og kan forklare hvorfor disse ordene nevnes i større grad av personer i Troms sammenlignet med de andre fylkene.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER FRA TROMS

Mens noen ord er mer sannsynlige å bli nevnt av innbyggere i Finnmark enn i de andre fylkene. «Skatt» peker seg ut som et viktig ord for personene fra Finnmark. Finnmarksfradraget, som gis til personer bosatt i Finnmark og Nord-Troms, er dermed plausibelt å fremheve som viktig for at noen skal ønske å flytte til eller bli boende i fylket.

Samlet sett tyder dette på at hva innbyggerne anser som viktig for at noen skal ønske å bosette seg eller bli boende i en kommune i Nord-Norge, kan avhenge av hvilket fylke de bor i.

I arbeidet med å gjøre Nord-Norge til en attraktiv region for bosetting, kan det derfor være viktig å variere tiltakene ut fra hvilket fylke man befinner seg i.

Foto: Mats Gangvik

Unge er opptatt av tilbud og sosiale muligheter

Respondentenes svar varierer også mellom aldersgruppene. Ordene unge i alderen 15-29 år nevner, tilsier at de er opptatt av tilbudene som finnes i kommunen, det sosiale og jobbmuligheter. Barometer 2023x viser også at utdanningsmuligheter, sosiale tilbud og aktiviteter er viktige for at et sted skal være attraktivt å bo på.

Personer i alderen 30-39 år er mer opptatt av økonomi, samt skole og barnehage. «Bolgig» og «avgifter» nevnes hyppigst av respondenter i 40-årene, mens respondenter mellom 50 og 65 år oftest nevner «jobb», «arbeidsplasser» og «skole».

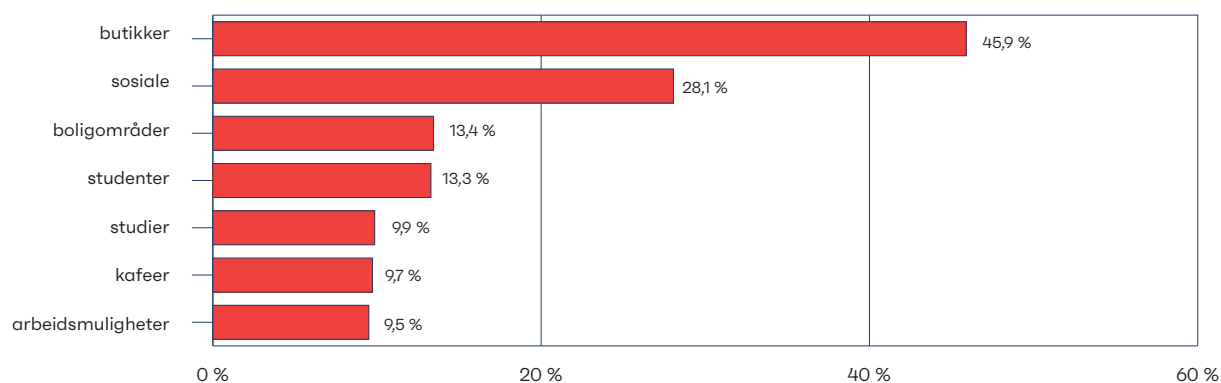
DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE BLANT RESPONDENTENE AVHENGIG AV ALDER.

Svarene forteller oss at hva som er viktig for å bosette seg eller bli boende i en kommune i nord, kan variere avhengig av innbyggerens alder.

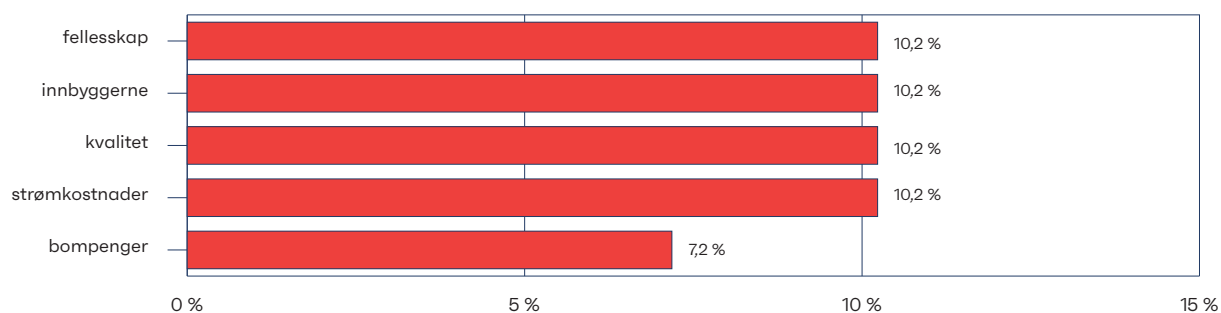
Kan variasjonen mellom aldersgruppene skyldes tilfeldigheter? Det ser ikke slik ut. Figuren viser ordene som er mer sannsynlige å bli nevnt av unge enn av andre aldersgrupper.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I ALDEREN 15-29 ÅR.

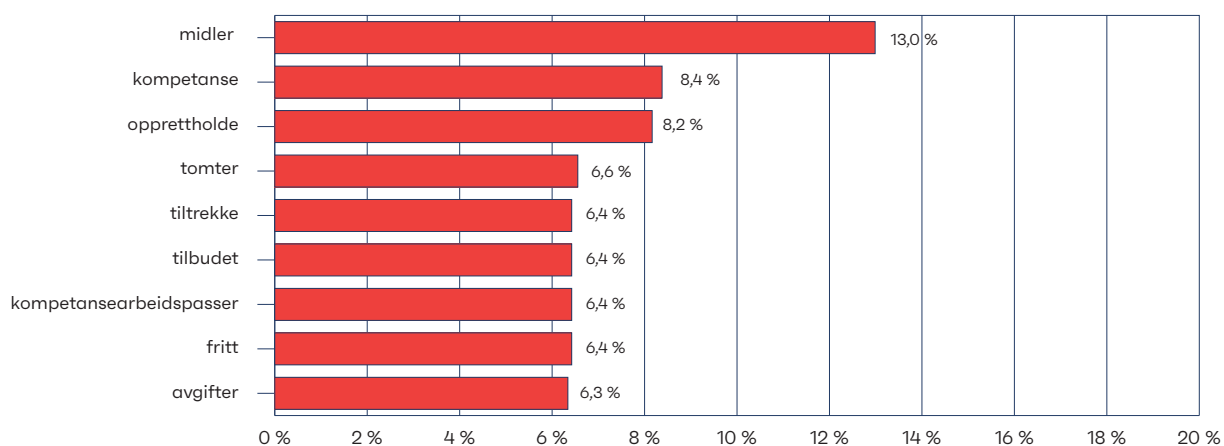
For de som er midt i etableringsfasen, i alderen 30-39 år, er ord som «strømkostnader», «fellesskap» og «bompenger» signifikant mer karakteristiske å nevne enn for personer i andre aldersgrupper.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I ALDEREN 30-39 ÅR.

Personer i alderen 40-49 år er signifikant mer sannsynlige å nevne «midler», «kompetanse», «avgifter» og «tomter» enn de andre aldersgruppene.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I ALDEREN 40-49 ÅR.

De som er mellom 50 og 65 år nevner betydelig oftere «jobb», «arbeid», «kommunikasjon», og «skoletilbud» i sammenligning med personer under 50 år.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I ALDEREN 50-59 ÅR.

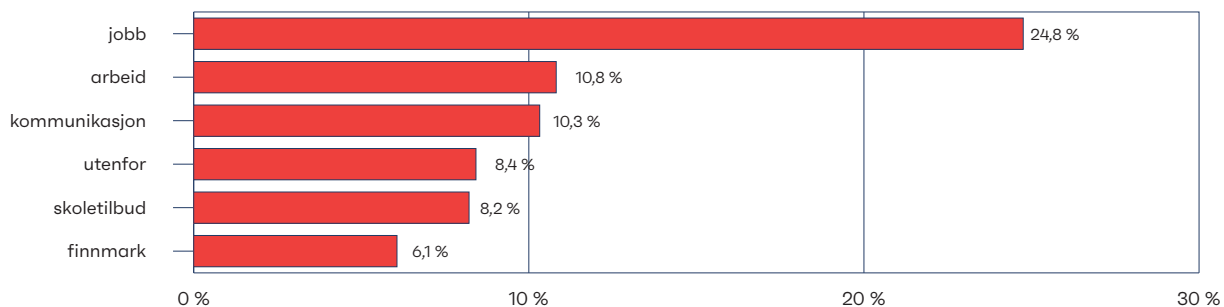
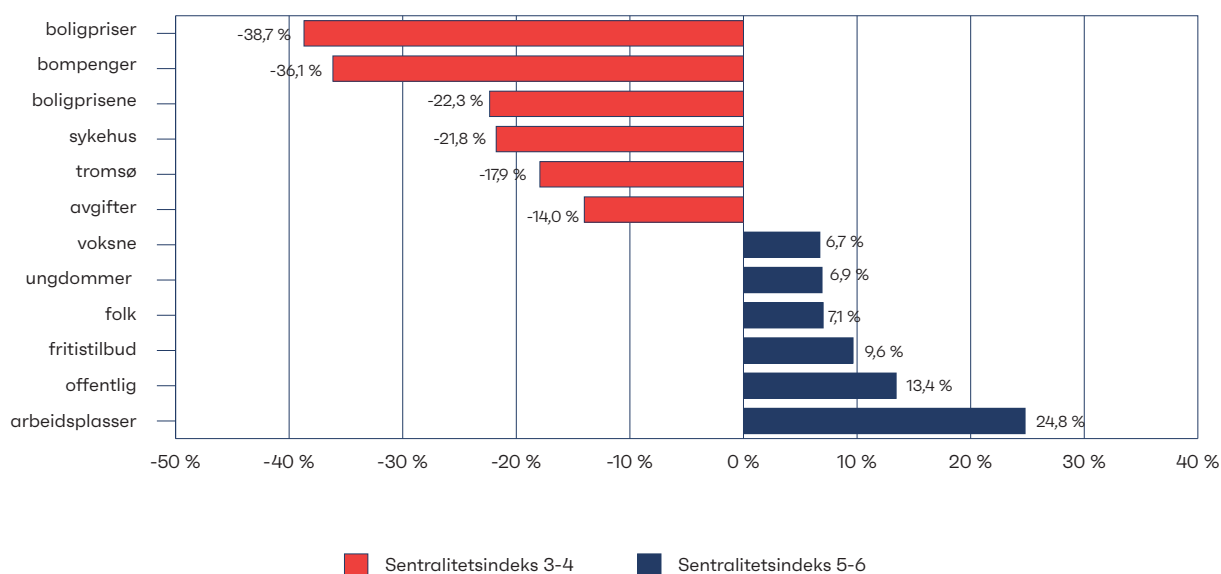

Foto: Karoline O. A. Pettersen

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I SENTRALITETSINDEKS 3-4 OG 5-6.

DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE BLANT RESPONDENTENE AVHENGIG AV SENTRALITET.

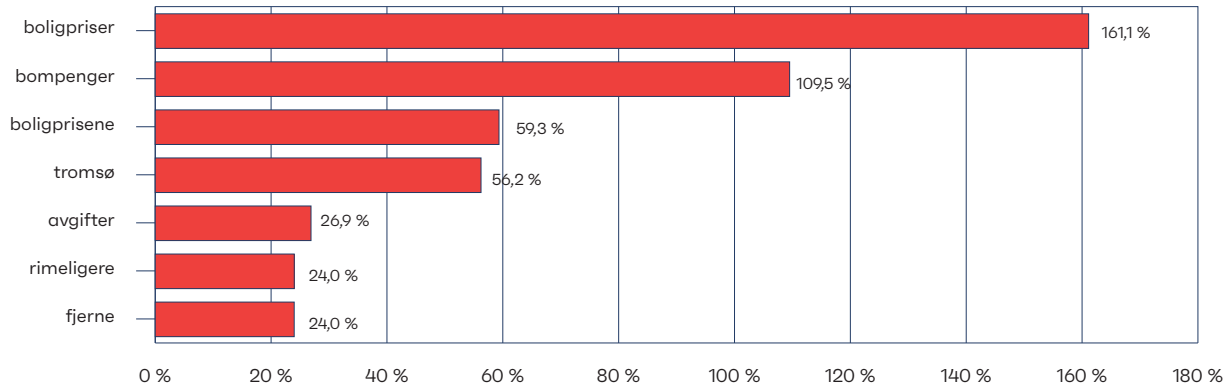

Ved å undersøke ordbruken på et lavere sentralitetsnivå, kan vi se hva som skiller sentralitet 3 og 4 fra sentralitetskategori 5 og 6. De som bor i de største byene Bodø og Tromsø (sentralitetskategori 3) nevner oftest «boligpriser» og «bompenger». De som bor i sentralitetskategori 4, i byer som Alta, Hammerfest, Narvik og Fauske, nevner «sykehus», «skatt» og «helse-tilbud» flest ganger.

I de mest usentrale kommunene i sentralitetskategori 6, slik som Vardø, Træna og Porsanger, ser vi at «arbeidsplasser», «boliger» og «fritidstilbud» nevnes flest ganger. Personer i kommuner som Vadsø, Karasjøk, Brønnøy og Hadsel (sentralitetskategori 5) nevner derimot hyppigst «utdanningstilbud» og «jobb».

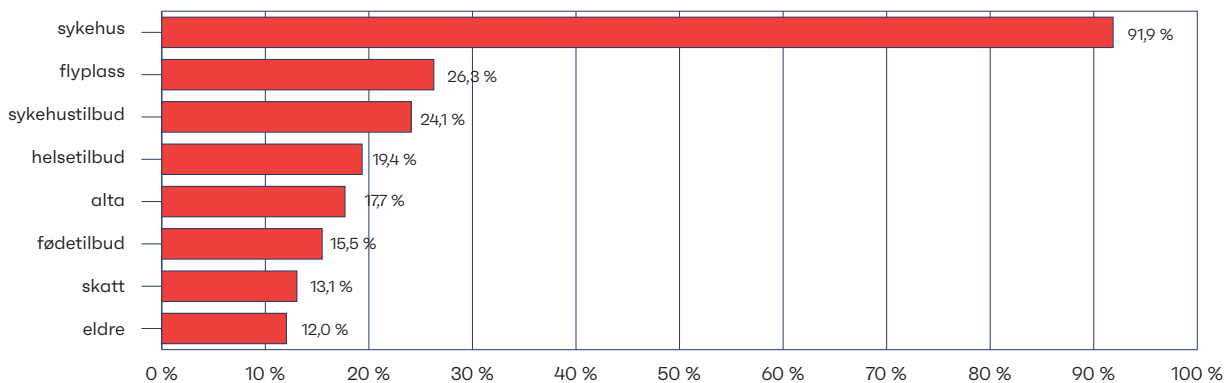
Respondenter i Tromsø og Bodø er betydelig mer sannsynlige til å nevne ordene nedenfor sammenlignet med respondenter som bor mer usentralt. Boligprisene har vært et sentralt tema i Nord-Norges to største byer, noe som kan ha påvirket hva innbyggerne anser som viktig for bosetting i de mest sentrale kommunene.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I SENTRALITETSKATEGORI 3.

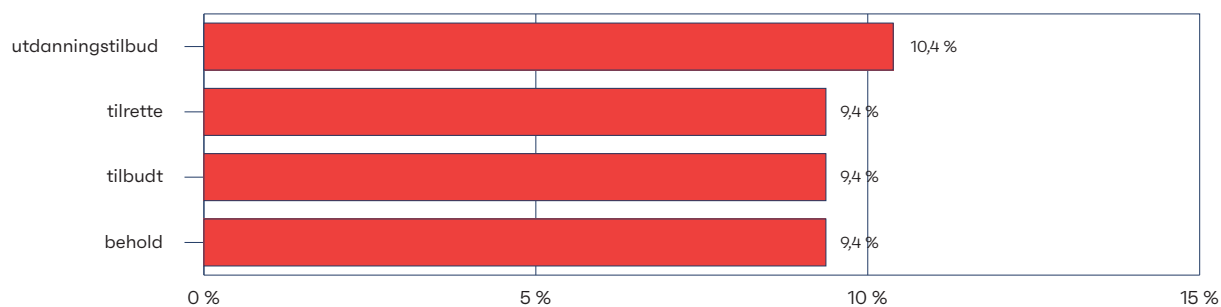
De som bor i byer som Alta, Hammerfest, Narvik og Fauske (sentralitetskategori 4) karakteriseres i større grad av ord som «sykehus», «flyplass», og «fødetilbud» enn personer som bor i andre mer eller mindre sentrale kommuner. I flere av de nest mest sentrale kommunene har nedleggelse av helse-tilbud og fødetilbud preget debatten, noe som kan ha gjort at dette er blant de mest karakteristiske ordene for de som bor i kommuner i sentralitetskategori 4.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I SENTRALITETSKATEGORI 4.

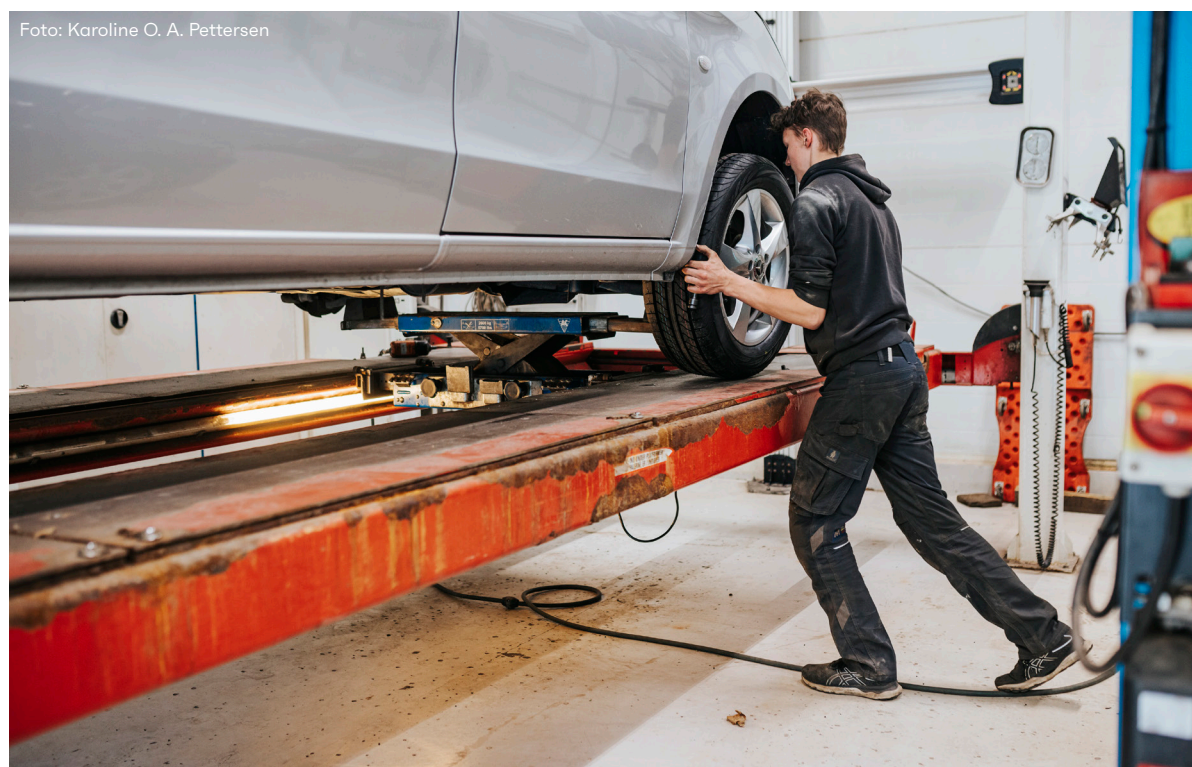
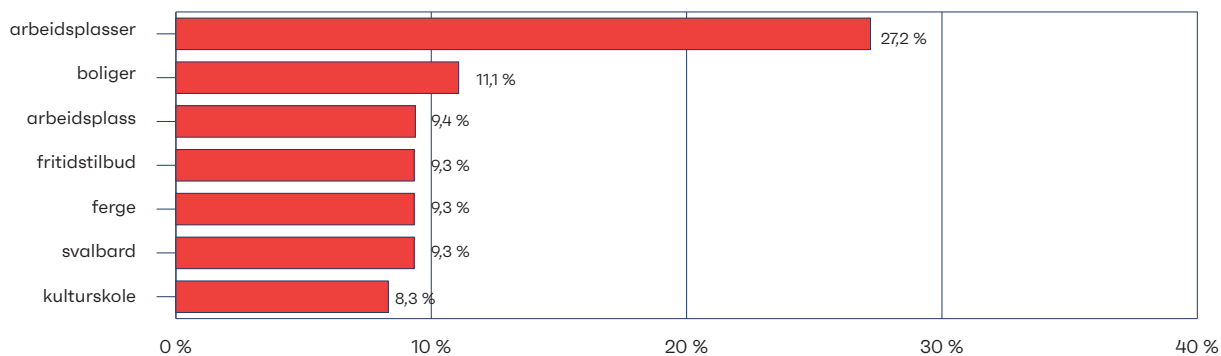
Ord som «utdanningstilbud» er mer sannsynlige å bli nevnt av personer som bor i kommuner i sentralitetskategori 5 enn i andre kommuner.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I SENTRALITETSKATEGORI 5.

«Arbeidsplasser», «boliger», «fritidstilbud» og «kulturskole» er betydelig mer karakteristiske å bli nevnt av respondenter som bor i distriktkommuner i sentralitetskategori 6.

DE MEST KARAKTERISTISKE ORDENE FOR RESPONDENTER I SENTRALITETSKATEGORI 6.

Skole, barnehage og jobb er viktig for de uten flytteplaner

Om en person har flytteplaner kan påvirke hva de anser som viktig. Innbyggere **med flytteplaner** nevner ofte «tilbud», «jobbmuligheter», «reise» og «kulturtilbud», mens de **uten flytteplaner** ofte nevner «skole», «barnehage», «arbeidsplasser», «bolig» og «sykehus».

DE HYPPIGST BRUKTE ORDENE BLANT RESPONDENTENE AVHENGIG AV FLYTTEPLANER.

Flytteplaner

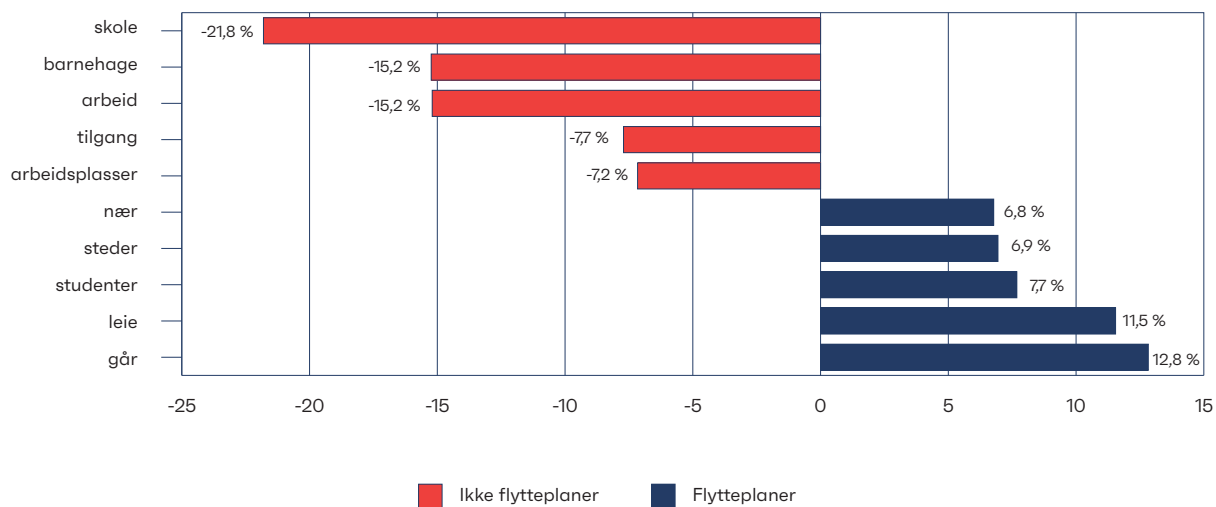

Ikke flytteplaner

Respondentene **uten flytteplaner** nevner betydelig oftere «arbeidsplasser», «tilgang», «arbeid», «barnehage», «skole», «eldreomsorg» og «boligtomter» enn de med flytteplaner. Personer **med flytteplaner** karakteriseres av ord som «leie», «studenter», «nær» og «byen».

Foto: Karoline O. A. Pettersen

Dette tyder på at hvis man ønsker å forhindre at personer flytter fra Nord-Norge, kan det være nyttig å arbeide med de sistnevnte dimensjonene, som nærhet og tilbud. Samtidig, for å beholde de som bor i landsdelen, er det viktig å fokusere på arbeidsplasser, barnehage og skole.

Samlet sett viser resultatene at det er mange temaer som er viktige for at folk skal ønske å bli boende eller flytte til Nord-Norge. Særlig peker temaer som arbeidsplasser, skatter og avgifter, reising, bolig, samt skole og barnehage seg ut som viktige for respondentene for at bostedet skal være attraktivt å bo i. Samtidig viser resultatene at ordbruken til respondentene varierer avhengig av kjønn, alder, bosted, sentralitet og flytteplaner, og at ordene respondentene trekker frem kan reflektere de lokale debattene og media.

Om metoden

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til innbyggere i Nord-Norge og inneholdt et åpent spørsmål, som ble lest opp av intervjueren, som deretter noterte ned det respondenten svarte. Spørsmålet lød som følger: «Avslutningsvis ønsker vi å høre dine betraktninger rundt hva som skal til for at folk skal ønske å bosette seg i din kommune. Hva mener du kan bidra til å holde på dem som allerede bor der, eller tiltrekke seg nye innbyggere?» Det ble gjennomført en kvantitativ tekstanalyse av svarene fra det åpne spørsmålet. For å forberede dataene ble diverse stoppord, slik som «å», «den», «ikke», fjernet for ikke å forstyrre analysen. Adjektiver slik som

«bedre», «flere», «mer» (og så videre) ble også fjernet. Deretter ble det laget en ordsyke av de hyppigst brukte og mest fremtredende ordene, og en n-gram frekvensanalyse ble utført for å undersøke de to hyppigst forekommende ordene sammen. Å forstå hva respondentene anser som viktig kan oppnås ved å analysere hvor hyppig et ord forekommer i svarene, i forhold til det totale antallet ord i tekstene. Vi kan anta at ord med høy frekvens er en indikator på viktighet. Videre ble det gjennomført en relativ frekvensanalyse for å undersøke variasjon mellom grupper.

kbnn: